

CRIZA ETERNITĂȚII

Dacă n-ar fi atât de modest, retras din lumea dezlănțuită a literaților, departe de cititori, Alexandru Ecovoiu nu s-ar putea bucura în tihnă de porumbeii lui și de scris.

PAGINA 10

VLAD DRĂGOI – MICA MEA INIMĂ DE OM SINGURATIC

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din acest roman, care va apărea în curând la Editura Polirom.

PAGINA 12

NOTRE-DAME, MUZĂ PENTRU POEȚI, PRIZONIERĂ A LUI VICTOR HUGO

PAGINA 14

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂȚA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XV ▶ NR. 643 ▶ 20 – 26 APRILIE 2019 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

JACQUES AUDIARD A VENIT SĂ LANSEZE THE SISTERS BROTHERS

„ACTORUL AMERICAN NU E UN LOCATAR AL PERSONAJULUI, CI PROPRIETARUL”

PAGINILE 8-9

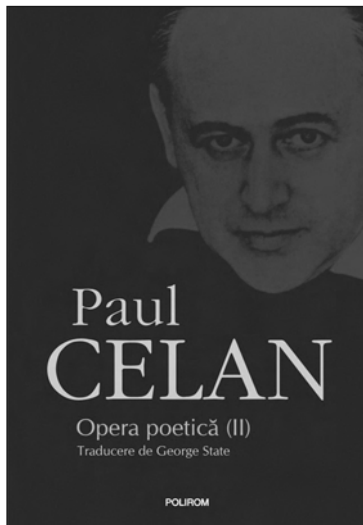
URMĂTOAREA APARIȚIE A REVISTEI – 11 MAI 2019

Recomandări de lectură pentru luna mai

1. OPERA POETICĂ (II), DE PAUL CELAN

- Traducere din limba germană de George State
- Postfață de Andrei Corbea
- Colecție: Biblioteca Polirom

„S-a spus cu dreptate că modelul ideal pentru traducătorii lui Celan îl oferă însuși traducătorul Celan.

Fără lecturile din Nietzsche, Heidegger, Adorno și din eseistica lui Valéry, el nu s-ar fi încumetat să traducă poemul *Jeune Parque*. [...] Traducătorul trebuie să fie el însuși poeta doctus, altfel spus să dispună de aptitudinea exersată de a detecta sensurile apropiate și îndepărtate, să reconstituie aluziile biografice și culturale, inclusiv țesutul intertextual al dialogului cu alți poeți, unii traduși de Celan, să revadă istoria genezei textelor și contextele lor, să descifreze, în definitiv, cu smerenia datorată «textului-sursă», o încifrare cu care s-a îndelețnicit oricum o cuprinzătoare exegeză, oricând consultabilă. Am convingerea că în cazul traducerii de față putem conta pe împlinirea unui program intelectual aflat la înălțimea misiunii asumate.” (Andrei Corbea)

3. OLGA, DE BERNHARD SCHLINK

- Traducere din limba germană și note de Mariana Bărbulescu

- Colecție: Biblioteca Polirom. Actual

Cel mai recent roman al lui Bernhard Schlink reconstituie viața unei femei de o dârzenie și o vitalitate remarcabile, ce-și trăiește iubirea imposibilă pe parcursul unui interval istoric cuprins între finele secolului al XIX-lea și anii 1970 în Germania. *Olga* este o poveste despre iubire și singurătate, despre forță și neputință, despre certitudine și rătăcire, despre tensiunea care se naște între istoria personală și istoria comună a unei națiuni ce traversează două războaie mondiale devastatoare. Imaginea personajului central se întregeste și capătă treptat profunzime prin împletirea celor trei

parți ale cărții, cu trei perspective narrative distincte, urmărind evoluția Olgăi Rinke și neașteptatul deznodământ al poveștii ei.

2. CÂNTECUL STEPEI, CÂNTECUL MUNȚILOR, DE CINGHIZ AITMATOV

- Traducere din limba rusă și note de Nicolae Iliescu
- Colecție: Biblioteca Polirom. Esențial

Cunoscut prin poveștile ce amestecă tradiția cu viziunea futuristă din *O zi mai lungă decât veacul*,

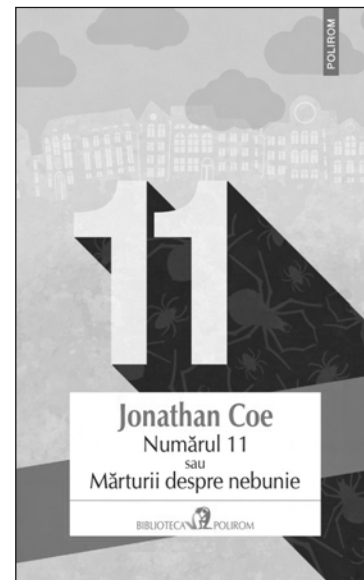
Cinghiz Aitmatov revine în *Cântecul stepei, cântecul munților* la inspirația basmelor sau la frânturi de realism. Pe fundalul războiului, tinerii încearcă să uite de scenele lui brutale și muncesc și se iubesc ca și cum ar trăi în vremuri de pace (*Geamilia*); un băiețel se refugiază în fantezia vaporului alb și în poveștile spuse de un bunic trecut prin greutățile vieții (*Vaporul alb*); tinerii trăiesc iubiri întâmplătoare, fugare, ca în *Ploșorul meu cu băsmăluță roșie*. Și toate se reunesc sub semnul stepei, tărâmul iertător care le alină durerile și-i face să uite de năduful lumii și al războiului, care le iartă dragostele nerostite și fanteziile care uneori răsar în locul vieții.

4. NUMĂRUL 11 SAU MĂRTURII DESPRE NEBUNIE, DE JONATHAN COE

- Traducere din limba engleză și note de Radu Paraschivescu
- Colecție: Biblioteca Polirom. Actual

Romanul *Numărul 11 sau Mărturii despre nebunie* urmărește maturizarea a două prietene, Alison și Rachel, din primii ani ai secolului XXI până în zilele noastre. Narațiunea se extinde treptat, incluzând personaje al căror destin e legat de cel al fetelor: mama

lui Alison, o fostă cântăreață care ajunge să concureze într-o emisiune de televiziune pentru vedete; o profesoară de la Oxford, care devine mentorul lui Alison și al cărei soț are o obsesie morbidă pentru un film german văzut în copilărie; un tânăr polițist care investighează morțile aparent fără legătură ale unor actori de stand-up comedy. *Numărul 11 sau Mărturii despre nebunie* este un roman despre sutele de conexiuni infime dintre lumea publică și cea privată și despre modul cum acestea ne afectează pe toți. Despre moștenirea războiului și sfârșitul inocenței. Despre cum e să trăiești într-o metropolă în care bancherii au nevoie de săli de cinema la subsol, în timp ce alții au nevoie să existe bănci de alimente. Este ceea ce Jonathan Coe știe cel mai bine să facă – să ne arate cum trăim noi astăzi.

5. SFÂRȘITUL SFÂRȘITULUI LUMII, DE JONATHAN FRANZEN

- Traducere din limba engleză de Daniela Rogobete
- Colecție: Biblioteca Polirom

Romancier de mare forță, Jonathan Franzen se dovedește și un eseist reductabil. Prestigiosul prozator american face în *Sfârșitul*

sfârșitului lumii un tur de forță foarte personal, încărcat de un umanism subtil, detectabil sub puseurile de pesimism și mizantropie ce îi punctează comentariile asupra lumii contemporane. Pasionat de păsări, îngrijorat de schimbările climatice și de ascensiunea lui Donald Trump, călător

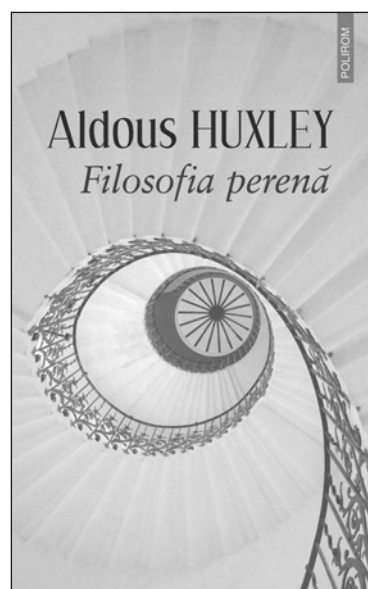
prin cele mai diverse colțuri ale lumii, din Antarctica până în Ghana și Albania, Franzen este un bun cunoscător și un comentator tăios al realităților actuale. Credincios lui însuși și adevărului în care crede, critică acerb derapajele de orice fel, chiar și pe cele ale ecologiștilor, a căror cauză o susține. Atractive prin diversitatea tematică, prin incisivitatea polemică a comentariilor și prin poveștile din care se nasc, inclusiv cuceritoarele istorisiri autobiografice, eseurile din acest volum mai reușesc ceva: dezvăluie profilul foarte uman și, cumva, înduioșător al unui pesimist care speră totuși că lumea mai poate fi salvată.

6. FILOSOFIA PERENĂ, DE ALDOUS HUXLEY

- Traducere din limba engleză de Daniela Rogobete

O inspirată selecție de texte religioase esențiale pentru budismul

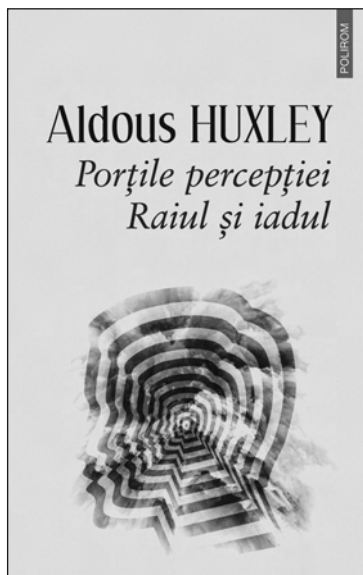
Zen, hinduism, taoism, misticismul creștin și islam, de care autorul se folosește pentru a dezvălui „realitatea divină” comună tuturor credințelor. Volumul include, printre altele, numeroase texte din Meister Eckhart, Rumi, Lao Zi sau Zhuangzi, precum și din *Bhagavad-Gita*, *Cartea tibetană a morților* sau *Upanișade*, pe baza cărora Huxley analizează credințele spirituale ale diferitelor tradiții religioase, evidențiind existența anumitor constante ale spiritului omenesc, a unor idei universale ce constituie esența oricărei mari filosofii sau religii.

7. PORȚILE PERCEPȚIEI, RAIUL ȘI IADUL, DE ALDOUS HUXLEY

● Traducere de Mihai Moroiu

Într-o dimineață din primăvara anului 1953, Aldous Huxley ia patru zecimi de gram de mescalina și așteaptă răbdător să vadă ce se întâmplă. După un timp, constată că totul, de la florile din vază până la cutele pantalonilor, e complet schimbat: culorile sunt mai intense și mai luminoase, iar timpul și spațiul par să nu aibă nici o importanță. Huxley notează cu lux de amănunte senzațiile trăite în *Porțile percepției*, conchizând că halucinogenele stimulează creativitatea și brodând pe marginea efectelor pe care asemenea experiențe le-ar putea avea asupra artei și religiei. În continuarea acestui eseu devenit clasic, *Raiul și iadul* arată că halucinogenele pot fi folosite și pentru a ajunge la o percepție spirituală și la revelația personală. Raiul și iadul se referă aici, metaforic, la ceea ce Huxley consideră a fi două stări contrarii care se pot manifesta la „antipozii minții” atunci când se deschid „porțile

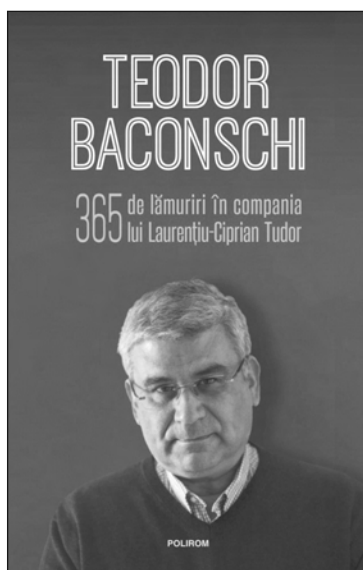

percepției” – nu doar în cadrul experiențelor mistice, ci și în viața de zi cu zi.

8. 365 DE LĂMURIRI ÎN COMPANIA LUI LAURENȚIU- CIPRIAN TUDOR, DE TEODOR BACONSCHI ȘI LAURENȚIU- CIPRIAN TUDOR

● Carte publicată și în ediție digitală

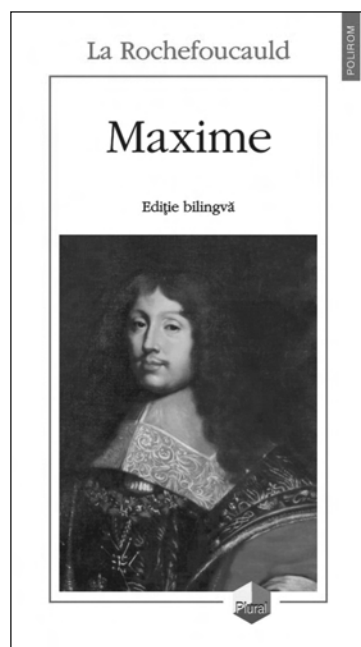
Această carte cuprinde un inedit dialog zilnic, anume desfășurat pe durata Anului Centenar 2018. Cronică implicită a unui rar moment de istorie, volumul atacă simultan *temele permanente* (legate de identitate, devenire, religie, cultură și valori), prilejuind comentarii neconvenționale, la confluența dintre inteligența tradiției și intuiția viitorului. Cititorul ei va descoperi deopotrivă frenezia detectivistică a celui care întreabă și portretul secret al celui care răspunde: doi scriitori români ai veacului nostru complicat, care continuă să crediteze fecunditatea gândirii libere, virtutea exprimării limpezi și darul comuniunii spirituale.

9. MAXIME (EDIȚIE BILINGVĂ), DE LA ROCHEFOUCAULD

● Traducere de Cătălin Avramescu și Ștefan Vianu
● Studiu introductiv de Cătălin Avramescu
● Colecție: Plural

La apariția lor, *Maximele* lui La Rochefoucauld, colecție de scurte cugetări în care acțiunile oamenilor se dezvăluie a fi motivate îndeosebi de interes și de orgoliu, i-au scandalizat pe mulți. Rod al unei minți pătrunzătoare ce pare să surprindă doar aspectele negative ale naturii umane, formulate concis și elegant, ele i-au adus autorului eticheta de filozof al amurului-propriu. Ecoul lor a fost considerabil. La Rochefoucauld a rămas în memoria culturală drept unul dintre principalii moralisti francezi. Nietzsche și Roland Barthes l-au apreciat, iar Cioran a fost catalogat la un moment dat drept un „La Rochefoucauld al secolului XX”.

10. ...SĂ UCIZI O PASĂRE CÂNTĂTOARE (ROMAN GRAFIC), DE HARPER LEE

● Traducere din limba engleză de Tatiana Malița
● Vârsta recomandată: 9+
● Adaptare și ilustrații de Fred Fordham
● Colecție: Junior

Roman ecranizat în 1963 în regia lui Robert Mulligan, cu Gregory Peck, John Megna și Frank Overton în distribuție.

Un portret tulburător al oamenilor și diferențelor dintre ei, al inocenței și nedreptății, al eroismului și al transformărilor ce se petrec

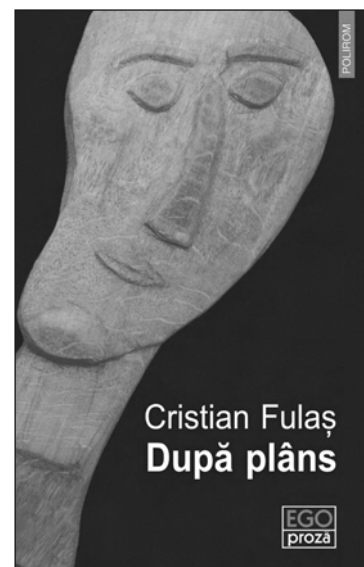

în Sudul american al anilor 1930. ...*Să ucizi o pasăre cântătoare*, o poveste celebră încă din primul an de apariție, distinsă cu Premiul Pulitzer, revine acum sub forma unui roman grafic atrăgător, cu aceiași Scout, Jem, Boo Bradley și Atticus Finch din orașelul Maycom, Alabama, surprinși în ilustrația și textul adaptat de Fred Fordham.

11. DUPĂ PLÂNS, DE CRISTIAN FULAȘ

● Colecție: Ego. Proză

Există călătorii spre capătul nopții, dar la fel de bine există călătorii spre capătul zilei, care nu încetează niciodată să înceapă sau să se termine și care au ca scop, dacă asta vreodată a fost un scop, viața. La fel e și *După plâns*: o

carte despre un om singur într-o lume de oameni singuri, un solilocviu despre neputința de a mai vorbi atunci când toate cuvintele sunt greșite. Ce nu transpare însă în tot acest amestec de text și joc narativ e posibilitatea recreării unui câmp social. Pentru că, dacă în dependență se pierde ceva cu adevărat – un lucru aproape imposibil de

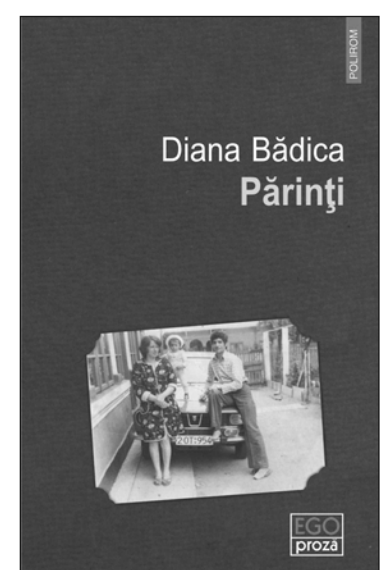
recuperat –, exact apartenența la orice societate e acest lucru. Morgana oricărui dependent, după ce a renunțat la alcool sau droguri, constă în apartenența la un câmp social, la un grup, la o formă de normalitate. Personajul cărții nu are nume pentru că și-a pierdut posibilitatea oricărui nume, în cădere și-a pierdut până și identitatea. Iar în lipsa numelui totul poate fi spus, totul e posibil și, în același timp, imposibil, textul literar e viață și viața e text literar și orice limită se șterge înainte de a exista.

12. PĂRINȚI, DE DIANA BĂDICA

● Colecție: Ego. Proză

„Mi-a spus odată un sportiv că tot ce trebuie făcut e un pas în direcția potrivită, restul vine de la sine, pentru că visul e deja acolo. În 2013, tot ce-mi doream era să spun adevărul meu, povestea unui copil bolnav și a familiei sale. După ce-am scris povestirea *Florinel*, lucrurile păreau încheiate. Nu mai vedeam ce-aș fi putut adăuga, drama era o dramă ca atâtea altele. Dar mi-am dat seama că abia făcusem primul pas în direcția potrivită. Începând din acel punct, am scris pur și simplu: cu pauze de documentare, lăsând episoadele să se așeze de la un capitol la altul, dar știind mereu unde vreau să ajung. Încerc să aduc componenta socială mai aproape de cititor, vreau ca, prin poveste, oamenii să înțeleagă lumea în care trăim. Ioana, *ce n'est pas que moi*.” (Diana Bădica)

„Diana Bădica este prozatoarea pe care o așteptam de multă vreme: cea mai tragică a generației sale și totodată cea mai comică. Rareori cineva poate surprinde atâta viață într-o singură carte.” (Marius Chivu) SDC

Scrisoare către Mihail Bulgakov

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

La o recitare a romanului *Maestrul și Margareta*.

Scumpe domnule Bulgakov, sunt primăveri în care mi se face – așa, de nicăieri, ca în toate poveștile vechi – foarte dor de cărțile dumneavoastră. În primăvara aceasta, în care plouă ca pe vremea lui Noe, v-am recitat *Maestrul și Margareta*.

Lucrurile sunt mai simple în viață decât în literatură: mâncam dovlecei cu un prieten care are mai mult de cincizeci de ani înaintea mea și discutăm despre

clasici, îndeosebi ruși. Eu, fiind încă tânăr, mă entuziasmam de aceste mari redescoperiri sufletești. Prietenul meu mi-a spus tot ce se putea spune: *ce să le faci, dacă sunt geniali?*

Apoi, chiar înainte de desert, eu m-am plâns că n-am putut termina până acum nici o carte de William Faulkner, că îmi este rușine, dar asta este situația, iar prietenul meu mi-a povestit că nici domnul Philip Roth, pe care nu-l putem bănuși că stătea necitit, n-a putut trece de primele zece pagini din Marcel Proust.

Se mai întâmplă – nu vine sfârșitul lumii nici cu marii scriitori pe care nu putem să îi citim, fiindcă e ceva acolo ce noi nu reușim să vedem. Și chiar despre sfârșitul lumii aș vrea să vă vorbesc, scumpe domnule Bulgakov.

Dintre toate capitolele romanului dumneavoastră, pe care l-ați isprăvit deși erați deja orb, dictând ultimele pagini soției dumneavoastră, cu o încredere nezdruncinată

în cartea dumneavoastră, în adevărul dumneavoastră, în satira dumneavoastră, în fantasticul și în umorul dumneavoastră, cel mai mult mi-a plăcut al XII-lea.

Așadar, nu Maestrul, nici măcar Margareta, nu Iisus Hristos, nu Pontius Pilat, nu sârmanul Berlioz cu capul retezat de tramvai. Nu. Capitolul XII.

Mai țineți minte capitolul XII? Profesorul Woland, diavolul însuși, zace pe un fotoliu în timp ce Fagot îi înnebunește pe spectatorii moscoviți cu magia neagră. Din tavan încep să curgă bani și moscoviții sunt gata să se calce în picioare ca să pună mâna pe ei. Apoi demonii le livrează bunuri de consum, îndeosebi pantofi de damă, și moscovitele înnebunesc și ele de dorință și decad treaptă cu treaptă din condiția umană.

Scumpe domnule Bulgakov, dați-mi voie să vă spun ce s-a mai întâmplat pe pământ de la 1940 încoace (Mihail Bulgakov a murit în 1940, la nici cincizeci de ani).

Au fost războaie și s-au semnat păci, comunismul a continuat să seducă și să mutilizeze lumea, dar toate acestea astăzi sunt mai degrabă uitate. Altceva n-a trecut: pofta oamenilor de a avea.

E secolul XXI și trăim ca în seara aceea la teatrul de varietăți, ca în seara aceea de magie neagră devolată: diavolul ne joacă pe degete și noi ne târâm la picioarele sale căutând să punem mâna pe bani. Bani!

E epoca de aur a obiectelor, tot ce e fără suflet e ridicat în slăvi, iar poezii încă ajung la spitalele de nebuni pentru că îndrăznesc să creadă că trăiesc într-o altă dimensiune, în care oamenii pot avea și inimă.

Scumpe domnule Bulgakov, nu știu dacă întocmai asta v-ați dorit, dar capitolul XII este o descriere exactă a Apocalipsei care chiar s-a petrecut.

Știm bine, și dumneavoastră o știți cel mai bine, încă de la scriitorii secolului XIX, că toată marea literatură rusă este un comentariu la Biblie.

Așa este – dar ce ne facem, domnule Bulgakov, ce ne facem, dacă nu doar că sunteți genial, dar ne-ați mai lăsat și capitole mai bune decât tot ce scrie în Vechiul și în Noul Testament, mai puțin desigur Ecleziastul?

Ce ne facem?

Ce ne facem? **SDC**

Turnul Babel

FLORIN LĂZĂRESCU

**ÎNTÂMPLĂRI
ȘI PERSONAJE**

o să-i cumpăr o trotinetă electrică... Ține bateria 30 de km... Fâlfâie părul ca pe motoșăclă cu ea... O să-i ia la întrecere pe ceilalți copii... Da' mă tem că pe glod tare nica face cu ea...

Apoi, la o oprire lângă Ierihon, cel mai vechi oraș din istoria omenirii, moldovanul se dă o tură prin parcare cu cămila – una cu genunchii

tăbăciți de la ridicat și coborât turiști, la fel de tăbăciți ca și palmele lui de constructor. Din păcate, părul nu-i flutură ca pe motoșăclă. E chel, iar cămila abia se târaie prin parcare, trasă de un palestinian costeliv. Un coleg îi pozează.

La noaptea, mă gândesc că moldovanul va visa cum îl invidiază puținii vecini rămași în sat pentru poza lui cu cămila. Copilul lui va visa cum vine taică-su acasă călare pe cămilă, cu o trotinetă electrică sub braț.

Palestinianul va visa că se vor opri și mai mulți turiști care să se dea cu cămila prin parcare, atât de mulți încât nu-i vor mai încăpea și vor prăbuși zidurile Ierihonului.

Iar cămila va visa ca întotdeauna multă apă, apă la discreție, cât să facă deșertul glod, Raiul

ei de pe lumea cealaltă, în care nici n-are puterea să creadă că există cu adevărat pe Pământ în ținuturi precum Basarabia ori România.

Și – pentru că oamenii duc incredibil de mult, precum cămilele – moldovanul, palestinianul, cămila și noi, turiștii, ne vom trezi mâine dimineață mulțumiți de ceea ce am visat și ne vom duce poveștile și istoria mai departe, până la capăt.

3.

În aeroportul „Ben Gurion”, în drum spre casă, două românce discută la țigară:

– Fată, mie cel mai mult în Israel mi-a plăcut să mănânc fructe proaspete.

– Mie cel mai mult mi-a plăcut acolo unde s-a lansat Iisus. **SDC**

1.
Bine că s-a mai așezat lumea la cap într-o privință. La începuturi, mai toți oamenii scăpați pe net își făceau adresele de mail cu denumiri gen: stillcrazy_stillme@hotmail.com, potocala_kubrick_mecanica@yahoo.com ori seinundzeit@k.ro. Până la scumpi4721@yahoo.com, toate nick-urile erau ocupate, la rând: scumpi1 și scumpi01, scumpi2 și scumpi02..., scumpi3743..., scumpi4578...

Rar găseai pe cineva care să-și folosească numele, parcă adresa de

e-mail era un concurs de arătat cât de interesant ești. Și rar puteai ține minte pe de rost adresa cuiva.

Îmi aduc aminte pentru că încă mai primesc, totuși, câte un mail de la persoane – foarte serioase, altfel – cu adresă gen quetzakoatl_kikirwphana@ceva.com.

2.

În autocar prin deșertul Iudeei, un muncitor basarabean merge să se scalde la Marea Moartă, profitând de ziua liberă de sabbat. Și vorbește cu soția la telefon:

– Cu ajutorul lui Dumnezeu,

Știri la zi din actualitatea culturală și articolele ediției pe
www.suplimentuldecultura.ro

Mustața politică

După ce anul trecut lansase halucinantă idee că o echipă de asasini plătiți de forțe obscure voia să-l ucidă la București (dar n-a mai apucat, cine știe de ce), de curând președintele Partidului Social-Democrat și al Camerei Deputaților din Parlamentul României s-a dat iarăși în spectacol la un miting din Craiova.

Pornit într-o diatribă la adresa Uniunii Europene, a companiilor străine care îi umilesc pe români și a străinilor în general, șeful PSD a trântit un discurs naționalist de care ar fi fost mândru și răposatul Ceaușescu Nicolae. Fără prea multe argumente, căci cui îi trebuie argumente când controlează țara?, aclamat de oameni strănși cu anasâna, liderul de la Teleorman a definit clar orientarea României în viziunea sa. Mai lipseau dacia și tracii, care au făcut Europa

modernă și au inventat scrisul, pentru ca urmașii lor să nu se mai deranjeze prea mult cu cititul.

Nu știu de ce, dar nu-mi plac politicianii cu mustață. Sau cel puțin nu cei din istoria recentă, din ultimul secol – și îmi dau seama că e o idiosincrazie personală, dar n-am ce-i face. La actori, scriitori, instalatori sau controlori mustața mi-e indiferentă, mi se pare adesea adecvată meseriei, ba chiar și pentru femeia cu mustață ridiculizată machist am o simpatie duioasă, în schimb politicianul cu mustață mă neliniștește de cum își scoate pilozitatea în public. Nici barba cu mustață nu e tocmai o combinație fericită, căci mă face să mă gândesc la Lenin, la Fidel Castro sau la Che Guevara, dar mustața-mustațioara la liderii politici mi se pare un semnal de alarmă. E ceva acolo, în surâsul politic cinic sau atotștiutor, pe sub

mustață, care prevestește lucruri deloc plăcute. Nu pot să nu mă gândesc imediat la mustăcioara lui Hitler, austriacul care le-a luat mințile germanilor, chiar dacă există o diferență de anvergură între omul care a incendiat Europa și micul șef cu alură de președinte de CAP care a dominat Teleormanul, fiindcă mustața celui din urmă planează direct asupra lumii mărunte în care trăiesc.

Apoi mai e și podoaba facială a lui Iosif Vissarionovici Stalin, acei „gândaci ai mustăților străambe”, cum o descria Osip Mandelștam într-un poem îndrăzneț (aici în traducerea lui Emil Iordache), poem care a contribuit la arestarea și moartea poetului în gulagul sovietic. Îmi vine greu să nu mă gândesc la ea când îl văd pe liderul PSD, mai ales că și cel de-al doilea, mărunțul nostru șef local, la fel ca odinioară stăpânul lumii

RADU PAVEL GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI

comuniste, are – cum scria Mandelștam – „o turmă de sftnici cu gături subțiri./ Semioameni slujindu-l umili”. Turma asta ce slujește mustății îmi repugnă chiar mai mult decât tufișul rar de sub nasul omului politic.

Mustăcios era și Saddam Hussein, dacă e să venim mai înspre contemporaneitate și să facem comparații cu lumea cu care ne potrivim ceva mai bine, cea orientală (căci e greu să compari parlamentul nostru cu modelul original britanic), deși mustața liderului PSD seamănă mai degrabă cu a altui autocrat din Orientul Mijlociu, cea a dictatorului sirian Hafez Al-Assad. De altfel, părul facial e folosit ca ilustrare și argument al

masculinității, al forței virile – iar adesea, mi se pare, ca un înlocuitor al ei, ca o încercare de a compensa pentru ceva.

Dar, iarăși, poate că exagerez. Însă nu sunt singurul care s-a gândit la semnificația pilozității faciale la politicieni. În 2015 o profesoară de științe politice de la Oklahoma State University a publicat un studiu intitulat „De ce bărbile și mustățile sunt o prezență rară la politicienii moderni”, în care sugera că în lumea politică modernă aceste accesorii ale virilității riscă mai degrabă să dăuneze decât să folosească imaginii publice a politicianului. Și e drept că nici unul din ceilalți lideri catalogați drept iliberali în Uniunea Europeană (Viktor Orbán și Lech Kaczyński) nu poartă măcar o mustăcioară. Iar în Statele Unite ultimul președinte cu mustață a fost William Howard Taft, care și-a încheiat mandatul în 1913, adică înainte de Primul Război Mondial.

La noi, ca în Orient, mustața politică încă mai prinde. Dar eu n-aș avea încredere nici o clipă în ea. **SDC**

Cum a ajuns Dragnea inamicul principal al PSD

Când ești la ananghie încerci să nu-ți creezi alte probleme. Cauți soluții, nu-ți înrăutățești situația. Asta dacă ești rațional și nu ți-ai pierdut capul. Ce l-o fi apucat pe Dragnea să riște o criză guvernamentală? Ce a vrut să demonstreze cu înlocuirea lui Tudorel Toader la Justiție? Că el e jupânul? O fi vreun mesaj la adresa Vioricăi Dăncilă? N-are doamna Dăncilă alură de luptător politic. Fără Dragnea, Dăncilă ar reveni la postura de simplu membru de partid.

Liviu Dragnea trăiește din conflict, îi calcă pe urme lui Băsescu. Sau cel puțin asta vrea să demonstreze. Dar nu prea îi iese. Traian Băsescu arunca buzduganul, nu se arunca el în gol. Nu știm dacă marinarul avea mereu pregătită și mutarea următoare. Dar nu-i lipsea simțul politic, vâna greșelile adversarilor. Intra pe teritoriul

FLORIN GHEȚĂU

VAGONUL CU VORBE

lor. Și i-a ieșit cam tot. Mai puțin episodul cu tăierea salariilor, când și-a asumat o decizie pe care guvernul Boc n-avea curajul s-o anunțe.

Dragnea știe politică, a demonstrat-o deja. A stat în umbra lui Ponta exact cât a trebuit. Când a simțit că e momentul, a acționat. Ponta era în Turcia la tratament, Dragnea colinda filialele PSD, pentru a-i trage preșul lui Victoraș. Iar în 2016 a acționat ca la carte. N-a scos un cuvânt despre Justiție tot anul. A vorbit doar despre ceea ce lumea voia să audă:

salarii, pensii, investiții și reduceri de biruri pentru mediul de afaceri. A desenat la tablă, a făcut turul televiziunilor. A fost convinsător în campanie și a avut câștig de cauză. Știa că PSD va triumfa în alegeri, dar avea nevoie de un scor care să-i asigure liniște pentru un întreg mandat. Iar 46 la sută pentru PSD a fost într-adevăr un scor istoric. Care probabil nu se va mai repeta prea curând pentru social-democrați.

Nu mai fac acum inventarul deciziilor neinspirate luate de Dragnea din 2017 încoace. Omul s-a simțit încolțit, a dat din coate pentru a scăpa de condamnare, n-a fost preocupat de guvernare. Și-a numit fidelii în funcții cheie, totul pe bază pe obediență. Oameni slabi, o garnitură guvernamentală cum n-a mai avut niciodată PSD-ul.

Dar care a fost rațiunea mătrășirii lui Tudorel Toader? Inclusiv unii pesediști îl considerau

drept far călăuzitor, omul care dă ora exactă în justiția din România. Remarcabilul profesor, omul care a îndepărtat-o pe Kövesi de la DNA a fost trântit la pământ cu ghioaga CEX-ului.

Dragnea este pe punctul să-și rezolve problemele din Justiție, nu cred că vom avea vreo nucleară dinspre guvern în perioada imediat următoare. Atunci de ce n-a așteptat sfârșitul campaniei pentru europene? Care e logica desemnării lui Eugen Nicolicea la Justiție? Chiar nu simte pulsul societății? Sau nu-i mai pasă? Dacă urmărim discursurile liderului PSD din ultima perioadă, e clar că are intenția să se bată cu Iohannis la prezidențiale. Dar cum te bați cu politicianul care are 40 la sută în sondaje? Îți oferi muniție gratis? Își închipuie Dragnea că Iohannis mușcă momeala și acceptă nominalizarea? De ce ar face-o șeful statului?

Dacă tot spune că nu-l mai interesează OUG-urile, Dragnea avea șansa să mute inteligent, oferind la Justiție un personaj cât de cât onorabil, tot din PSD, gen Cazanciuc. Nu știm dacă Iohannis ar fi respins propunerea, dar știm sigur că n-avea cum să tragă cu sete de deasupra fileului. Foarte probabil se va ajunge

la restructurarea guvernului, pentru care va fi necesar votul Parlamentului. E un soi de instalare a cabinetului Dăncilă, adică un risc pentru PSD taman pe început de campanie electorală. Mi-e greu să cred că PSD-ALDE va avea probleme să-și asigure voturile în Parlament, dar de ce să te complici și să te expui într-un asemenea hal?

Scria un analist politic zilele trecute că Dragnea a devenit agent electoral al actualului locatar de la Cotroceni. Aș spune că, mai mult, Dragnea a intrat în staful de campanie al lui Iohannis. Cu Nicolicea propus la Justiție, Dragnea nu doar că îndeasă voturi în tolba opoziției, ci aduce oameni la urne și la referendum. Pentru că o astfel de nominalizare nu poate crea decât nervozitate maximă în rândul alegătorilor anti-PSD.

Dacă merge pe linia asta, Dragnea va duce PSD în groapă. Poate nu pe 26 mai, pentru că sudul țării și o bună parte din Moldova încă îi cântă în strună, dar în mod sigur la alegerile locale și cele generale de anul viitor. Dacă le va mai prinde atunci ca șef la PSD, pentru că dezastrul prezidențialului Dragnea e prezizibil. **SDC**

„INIMA ȘI ESENȚA MUZICII, DECOJITE DE ALTE ÎNVELIȘURI...”

În amintirea unui mare pianist austriac: Jörg Demus (1928-2019)

Generațiile de muzicieni trec și, adesea, mulți dintre cei mai buni soliști și exegeți dispar aproape uitați. Este, în parte, cazul pianistului austriac Jörg Demus, născut în 1928 și a cărui dispariție a fost anunțată la mijlocul săptămânii încheiate. Un artist și un intelectual ce lasă în urma lui nu mai puțin de 350 de discuri și înregistrări

video, autor al unei cărți de eseuri, *Aventurile interpretării*, și coautor, împreună cu Paul Badura-Skoda, a unei analize a sonatelor de pian beethoveniene. Un pianist pe care îl evoc în această pagină, fiindcă merită cu prisosință reascultat sau, pentru unii melomani, descoperit în ceasul al 12-lea.

VICTOR ESKENASY

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată.”
(Hermann Scherchen)

A-l reasculta este astăzi relativ ușor, grație unei compilații de 21 de CD-uri, reunite de compania Malibran, o firmă care, de regulă, copiază discuri bune și bine remasterizate ale marilor case, pentru a le vinde apoi la prețuri aproape derizorii. Compilația reunește unele din înregistrările cele mai apreciate ale lui Jörg Demus, cum sunt integrala lucrărilor pentru pian solo de Schumann și a celor ale lui Debussy sau câteva din admirabilele lui interpretări ale lui Bach. Disponibile, pentru a fi reascultate – și vi le recomand – sunt și înregistrările sale ca partener al

unor mari soliști vocali, Julius Patzak, Dietrich Fischer-Dieskau și Elly Ameling, înainte de toate – în liedurile lui Schubert, Schumann și Dvořák. Cele cu Fischer-Dieskau au fost reluate în marea ediție Deutsche Gramophon, ce l-a sărbătorit pe bariton, versiunea lor cu *Winterreise* fiind considerată una cu totul excepțională. La fel, cu adevărat remarcabile sunt discurile realizate în compania formațiilor de cameră vieneze, pentru casele de discuri Remington și Westminster, în anii 1950, cu muzica lui Brahms și, împreună cu marele violoncelist care a fost Antonio Janigro, a sonatelor pentru violoncel și pian de Beethoven.

Jörg Demus a fost admis la Academia de Muzică vieneză, în mod excepțional, la vârsta de 11 ani, iar la 14 ani debuta deja în celebra Sală Brahms a Societății Prietenilor Muzicii. A absolvit studiile de pian în 1945, iar în 1951-1953 și le-a continuat la Paris, cu Yves Nat, o somitate a pianului, perfecționându-se apoi în preajma altor zei, Walter Gieseking, Wilhelm Kempff, Arturo Benedetti Michelangeli și Edwin Fischer. Concomitent, Demus a studiat cu alte nume sonore ale timpului, compoziția cu Josef Marx și Johann Nepomuk David, teoria pianului cu Walter Kerschbaumer, orga cu Karl Walter, dirijatul cu Josef Krips, ceea ce avea să facă din el un artist și un compozitor complex.

După debutul său parizian, în ianuarie 1953, la Sala Gaveau, cronicarul Bernard Gavoty – care scria pentru „Le Figaro” sub pseudonimul Clarendon – se entuziasma notând: „Ascultându-l pe Jörg Demus, tânăr pianist austriac, la debutul său la Paris, mi-am făcut un

examen de conștiință. [...] Ce este deci extraordinar la acest tânăr Jörg Demus? Posedă... el are totul! Înțelegeți prin asta că posedă nu «o tehnică strălucitoare», dar tehnica, amplă, profundă, suplă și diversă; [...] o sonoritate naturală, catifelată când e nevoie, viguroasă altfel; o dicție elocventă, fără cochetărie; în fine, un dar minunat de a distinge, fără să le disocieze, elementele discursului, să facă să pălpâie fraza principală, conservând în același timp importanța relativă a motivelor secundare.

În ce privește interpretarea, a luat de la cei mai buni partea cea mai bună a talentului lor. În sfârșit, poartă pecetea lui Yves Nat, ceea ce spune totul. Adăugați la acestea faptul că este poet și consideră muzica drept o artă, nu un sport; cântă într-o sală ca într-un salon și își tratează ascultătorii necunoscuți ca pe prieteni, la a căror ureche murmură confidențele cele mai încântătoare”.

Observațiile lui Gavoty aveau să se regăsească în cele mai diverse texte ale criticii în deceniile ce au urmat, iar Demus avea să fie recompensat în 1977 cu Inelul Beethoven al Societății Beethoven din Viena (distincție acordată anterior doar pianistei Elly Ney și dirijorului Volkmar Andreae), în 1979 cu Medalia Mozart a Societății omonime vieneze, în 1981 cu un titlu de doctor onorific la Amherst și cinci ani mai târziu cu Premiul Schumann, la Zwickau.

Primele sale discuri, pentru o firmă mică instalată la Viena, Remington, nu sunt din cele mai bune sub aspectul înregistrării și masterizării. A urmat apoi un contract cu casa Westminster, iar din anii 1960 Demus a devenit

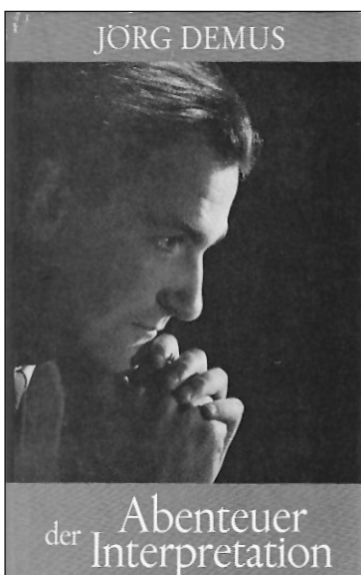

artist titrat al companiei Deutsche Grammophon. (DG a achiziționat ulterior și întreg catalogul Westminster, din care o selecție masivă de peste o sută de discuri a fost publicată nu de mult în Coreea de Sud.) A înregistrat, de asemenea, pentru BASF și Harmonia Mundi (cu soprana Elly Ameling), l-a acompaniat pe Peter Schreier în cântecele lui Haydn pentru firma est-germană Eterna, iar pentru Eurodisc a reluat o serie de piese de Bach și integrala muzicii pentru pian a lui Debussy. Renumite sunt și înregistrările sale de pian la patru mâini – Mozart și Schubert – cu Paul Badura-Skoda (pe discurile companiei vieneze Gramola), amândoi fiind pasionați colecționari (și interpreți) de vechi instrumente.

Un admirator al său scria într-o scurtă biografie, pe site-ul Remington, că ascultându-l descoperi că „nu există nici bravură, nici spectaculozitate la el, doar o pasiune interioară ținută sub control.

Dacă interpretările lui cer să fie denumite spectaculare, faptul este din cauza absenței complete a unui pianism demonstrativ, a unor climaxuri exagerat de zgomotoase... Dimpotrivă. Interpretarea lui îl conduce pe ascultător mult dincolo de partitură, transcendente muzica, o dematerializează, în timp ce atinge inima compoziției, esența acesteia, decojită de toate învelișurile ei”.

Ce se poate spune mai mult despre un mare pianist? Un motiv în plus de a-l descoperi sau a-l reasculta, cum spuneam. **SDC**

Exerciții de supraviețuire

Am moderat zilele acestea, la Bacău Fest Monodrame, o dezbatere al cărei titlu l-am ales în acord cu situația de fapt a presei de la noi: *Revistele de teatru din România, exerciții de supraviețuire*.

OLTIȚA CÎNTEC

DATUL ÎN SPECTACOL

Girată de Asociația Internațională a Criticilor de Teatru România (AICT.RO), în cadrul unui proiect mai amplu care își propune așezarea sub lupă a mai multor segmente din teatrul nostru în sezonul care marchează trei decenii de creație în libertate și găzduită cu generozitate de organizatori, discuția i-a avut invitați pe Florica Ichim, redactorul-șef al „Teatrul Azi” și Cristina Modreanu, redactor-șef „Scena.ro”. Magazinul teatral online „Yorick” a fost reprezentat de criticul Doru Mareș, colaborator permanent al portalului.

CUM E PE LA ALȚII?

În Austria, „Die Bühne/ Scena”, apare fără întrerupere din 1924, iar în sumarul lunar actual include informații și interviuri cu realizatorii premierelor de pe scenele austriece. O face, evident, în avans și are exclusivitate, ceea ce îi asigură succesul de piață. Nu e limitată editorial exclusiv la teatru, are ochi și pentru celelalte arte ale spectacolului, film, arte vizuale. Doritorii o pot cumpăra în rețelele de distribuție a presei și în tutungerii, dar o formulă ingenioasă care face ca tirajul să atingă aproape 55.000 de exemplare e distribuția odată cu abonamentul teatral. O mică paranteză privind sistemul abonaților, foarte dezvoltat în Viena, cu detalii pe le-am aflat de la criticul Irina Wolf. Burgtheater, de pildă, are în jur de 8.000 de abonamente, o variantă care le oferă posesorilor posibilitatea de a viziona, cu o reducere considerabilă față de biletul luat de la casă, cinci spectacole, în aceeași zi a săptămânii (nu sâmbăta), în același loc din sală. Alte 7.300 de abonamente de un alt tip îi dau titularului șansa să achiziționeze biletul înainte ca acestea să fie publice, pentru orice zi din săptămână, în orice loc din sală.

În Germania, nachtkritik.de este site-ul cel mai vizitat. E administrat de la Berlin, din 2007, de o echipă de redacție compusă din zece redactori, plus 60 de autori care scriu constant

Cronicile ajung pe site în dimineața de după premieră, de unde și numele platformei (critica din noaptea post-premieră). Există o secțiune și de carte și film, de dicționar, conținutul e foarte dinamic.

În Marea Britanie, „The Stage/ Scena” există din 1880, iar în print e tipărită săptămânal. Are și versiune digitală și variantă online, pe Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Google+. Printul este livrat la domiciliu, pe bază de abonament, iar abonații beneficiază de o reducere de 10 la sută din prețul unui bilet la teatru. Legătura aceasta cu activitatea teatrelor este perfect firească și ea aduce un spor de interes în privința publicului larg, a celui iubitor de teatru care dorește să fie la curent cu noutățile. În „The Stage”, ei găsesc știri de ultimă oră (mai ales în formulele online), opinii ale experților, interviuri, cronici, anunțuri de joburi, sfaturi etc. Update-ul se face zilnic, rubricația e diversă, bogată.

În Franța sunt mai multe publicații consacrate artelor spectacolului, printre ele, „La scène/ Scena”, „revista profesioniștilor spectacolului”, cum scrie pe copertă, consacrată în egală măsură muzicii, teatrului, dansului, operei, circuitului, artelor stradale. Abonații primesc două suplimente gratuite în fiecare trimestru: „La Scène Artistes” (carieră și protejarea drepturilor artiștilor) și „Le Cahier des Productions” (cu informații despre producțiile care urmează să fie prezentate publicului). Strict de teatru se ocupă „Theatre(s)/ Teatrul”, revista vieții teatrale. Actualitatea teatrală, interviuri, carnete de creație, fișe tematice, arhitectură teatrală, cronici, portrete de artiști (pe 20 de pagini), fragmente din piese etc. Foarte interesant, în Hexagon există două publicații specializate în administrație culturală „Juriculture” (juridic, social și fiscal), cu apariție lunară, și „Juri|scene”, care li se adresează

tehnicienilor de scenă cu elemente despre protecția muncii, împotriva incendiilor, proiecte legislative.

CUM E LA NOI?

Peisajul național de gen numără trei publicații: „Teatrul azi”, „Scena.ro” și „Yorick”. Teatrul azi e editată de Fundația Culturală „Camil Petrescu” și e finanțată, conform legislației, de Ministerul Culturii și Identității Naționale, prin UNITER. Apare de șase ori pe an, în ediții duble sau triple, cu un număr consistent de pagini, exclusiv tipărită. Sumarul reunește interviuri, cronici, istorie teatrală, recenzii, noutăți, studii, ilustrate de un bogat material imagistic. Fundația editează și carte de specialitate, în colecții care inventariază peste 200 de titluri.

Redacțiile acestor reviste au în medie 1-2 angajați, iar sediile sunt fie acasă la redactorii-șef, fie ședințele de număr se fac virtual. „Yorick” funcționează la sediul Editurii Nemira, care o și finanțează, la fel, seria de carte cu același nume. Istoria sa începe în octombrie 2009, iar redactorul-șef Monica Andronescu e sprijinită de trei angajați și mai mulți colaboratori. Conform Google Analytics, are 400.000 de utilizatori reali într-un an, care au accesat una din cele 12 secțiuni, actualizate săptămânal (marți), dar în zona de știri/ eveniment postările se fac și zilnic.

„Scena.ro” e un proiect independent al Asociația Română pentru Promovarea Artelor Spectacolului – ARPAS, din 2011. Versiunea print e distribuită prin abonament și prin câteva lanțuri de librării. Varianta web include alte materiale decât printul, pentru a evita autoconcurența. În privința abonaților, la discuție s-au marcat câteva evidențe ciudate: „Teatrul azi” are, printre alți abonați, doar trei actori, patru scenografi, doi regizori; și 12 medici! „Scena.ro” speră ca teatrele de stat să fie mai deschise la a se abona. Formatul revistei înseamnă cca 40 de pagini, articole mai scurte, cu rezumate în limba engleză.

Indiferent de format, revistele teatrale de la noi apar grație pasiunii unor oameni care se încapățânează ca ele să existe, pentru că sunt necesare. O artă, oricare ar fi ea, e incompletă fără feedback critic. Misiune la care se adaugă și responsabilitatea modelării publicului, care trebuie atras înspre sălile de spectacol. **SDC**

Scena.ro
REVISTA DE ARTELE SPECTACOLULUI
Nr. 43 (1) / 2019

După 30 de ani
Urmașii lui Caragiale sau
cui îi pasă de dramaturgia
românească?

Ce merită femeile
din lumea teatrului?
de Mihaela Michailov

Frida Kahlo
și sinele performativ
de Cristina Modreanu

Dosar
SALT la Tândărică

Să ne facem de cap cu
Shakespeare și să ne
revoltăm cu vestele galbene
de Mirella Patureau

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

A FOST FOTOGRAFIATĂ PRIMA
GAURĂ NEAGRĂ DIN UNIVERSUL
EUROPEAN

A VENIT SĂ LANSEZE *THE SISTERS BROTHERS* ÎN ȚARA ÎN CARE L-A FILMAT

Jacques Audiard: „Actorul american nu e un locatar al personajului, ci proprietarul”

Jacques Audiard a revenit în România, la aproape doi ani după ce a filmat *The Sisters Brothers*, pentru lansarea filmului coprodus de Cristian Mungiu și Mobra Films. *Frații Sisters/ The Sisters Brothers*, care a deschis cea de-a treia ediție a Independent American Film Festival și care are ca dată de lansare în cinematografe 19 aprilie

2019, e un western audiard-ian, în care traseul personajelor e unul interior. Filmul îi urmărește pe de o parte pe frații Eli și Charlie Sisters (interpretați de John C. Reilly și Joaquin Phoenix) și pe de alta un savant socialist care știe să fabriceze aur și pe cel plătit să-l prindă (Riz Ahmed și Jake Gyllenhaal).

În interviul pe care ni l-a acordat, într-o sâmbătă ploioasă la Institutul Francez din București, cineastul spune că lucrul care l-a atras la romanul omonim al lui Patrick DeWitt (publicat în 2011 și apărut un an mai târziu la Editura Polirom în traducerea Ioanei Filat) a fost tocmai alchimia interioară a personajelor.

IULIA BLAGA

Cum ați ajuns să colaborați cu Mobra Films?

Totul a plecat de la Cristian Mungiu, pe care îl știam de ceva vreme deoarece producătorul meu, Pascal Caucheteaux de la Why Not Productions, lucrează cu el – dacă nu mă înșel, de la primul Cannes al lui Cristian, deci de atunci îl știu și eu. Firește, îi știu și filmele.

Ați plănuț de la început să filmați în România?

La început credeam că vom filma în SUA, unde am căutat mai multe locuri în Portland și San Francisco, apoi am fost în Alberta (Canada), unde s-au turnat multe seriale și filme, inclusiv *The Revenant*. Nu am fost încântat și atunci am spus că mai bine ne întoarcem în Europa, unde putem lucra mai liber și mai stăpâni pe noi. Am tot prospectat în România, unde am ajuns până în Carpați, pentru că ne gândeam să filmăm în întregime în România. Dar nu am găsit

toate decorurile, așa că ne-am dus și în Spania.

Ce amintiri ați păstrat de la filmările din România?

Păi excelente! Vreți să spun ceva de rău? (Râde.) Nu pot. Serios, a fost formidabil. Nu am decât amintiri foarte frumoase de aici. O echipă franceză care vine să lucreze în România nu cred că se simte dezrădăcinată și nu doar pentru că nivelul

calitativ e ridicat. Îmi amintesc, de pildă, cât de încântat era Michel Barthélémy, scenograful, să lucreze cu constructorii români, care sunt excelenți.

Era totuși o situație bizară. Echipa era în mare parte franceză, dar și română, directorul de imagine belgian și actorii americani, iar filmul era vorbit în engleză.

Asta se numește un film american independent. (Râde.)

John C. Reilly spunea într-un interviu că ați fost foarte surprins când v-a propus să regizați ecranizarea romanului lui Patrick DeWitt. De ce ați fost surprins?

Pur și simplu pentru că sunt francez, deci european, și un film care era un western nu aparținea culturii

„Spre deosebire de roman, am vrut ca paricidul să nu fie comis de fratele mai mare, ci de cel mic. Mi s-a părut interesant să existe o inversiune de putere.”

mele, nu era mitul meu. Nu pot pretinde că am o cunoaștere profundă și naturală și un uzaj al acestui mit. Fiind francez, mă raportează poate la Revoluția Franceză și la romanul balzacian, dar cucerirea Vestului nu era povestea mea.

Deci nici nu ați visat niciodată să faceți film în America, la fel ca Arnaud Desplechin, compatriotul dumneavoastră?

Deloc. E o situație diferită, deși în mod ciudat și eu, și Arnaud am împărțit același producător. Arnaud a ales singur să adapteze cartea *Psychothérapie d'un indien des plaines*, o plănuia de mai de mult, el l-a și contactat pe Georges Devereux, autorul. Eu n-am avut niciodată ideea să fac film în America, John C. Reilly a fost cel care s-a gândit să mă contacteze. Dacă aș fi citit cartea înainte să îmi spună John despre ea, aș fi găsit-o la fel de formidabilă. Știam cartea precedentă a lui Patrick DeWitt, dar

niciodată nu mi-a trecut prin cap să fac un film după un roman western. Îmi doream să lucrez, în schimb, cu actori americani.

Ce anume v-a plăcut în romanul lui DeWitt?

DeWitt e în primul rând un stilist. Scrisul lui e foarte fin și subtil, de o ironie foarte inteligentă (deci și foarte amuzant). Romanul a fost greu de adaptat, pentru că e scris din punctul de vedere al unui singur personaj, Eli (n.red.: interpretat în film de John C. Reilly). Ceea ce mi-a mai plăcut, așa cum mi se întâmplă des, e faptul că e un bildungsroman, un roman al unei formări. Mi-a luat mult timp să identific stilul în care era scris, îmi amintea de o scriitoare americană pe care o ador, Flannery O'Connor, mai ales din *Wise Blood*. Simțeam că există un raport între cei doi, amândoi au scris în stilul *Southern gothic*. N-aș spune că lui DeWitt stilul a venit în mod natural, dar a scris în maniera *Southern gothic*. Există o legătură formidabilă între poveste și realism, de aici o formă de expresionism care mi-a plăcut mult.

Toate filmele dumneavoastră sunt bildungsromane, toate personajele dumneavoastră parcurg un traiect interior.

Sunt obligat să recunosc asta, dar nu e ca și cum mi-aș propune-o la fiecare film. Curios, cred că acesta a fost și lucrul care m-a atras imediat la romanul lui Patrick DeWitt. Personajele pleacă într-o anumită stare și vor afla lucruri care le vor permite să accedă la alt nivel.

Și romanul insistă pe acest ciclu al violenței care se transmite din tată în fiu?

În roman era chiar mai mult de atât. În schimb, violența era distanțată și foarte stilizată, nu era realistă – pe când în filmele mele există cel puțin un moment de violență. Aici mi se părea posibil să stilizez. Prima scenă de violență din film are loc pe întuneric, în

depărtare. Dar pentru mine această violență seamănă mai mult cu cea a copiilor care se joacă de-a cowboy-ii și indienii.

Asta vine din faptul că sunteți francez, deci exterior mitului?

Exact. Nu am acces la mit în manieră existențială, ontologică, așa că nu pot decât să mi-l reprezint printr-o *livre d'images*. Nu e ceva consubstanțial culturii mele.

Westernurile anilor '70 se hrănesc din westernurile clasice.

Da, dar le umanizau. Mie aceste westernuri tardive îmi plac, cele făcute de Arthur Penn, de pildă, care erau realizate de la înălțimea personajului. Sunt filme despre oameni care încearcă să se descurce într-o natură ostilă. *Little Big Man*, *The Missouri Breaks*, *Jeremiah Johnson*, *Soldier Blue* sunt westernurile care îmi plac.

Tema morții simbolice a tatălui există și în alte filme ale dumneavoastră, de pildă în *Un profet*/*Un Prophète* sau în *Și inima mi se opri în loc*/*De battre mon cœur s'est arrêté*.

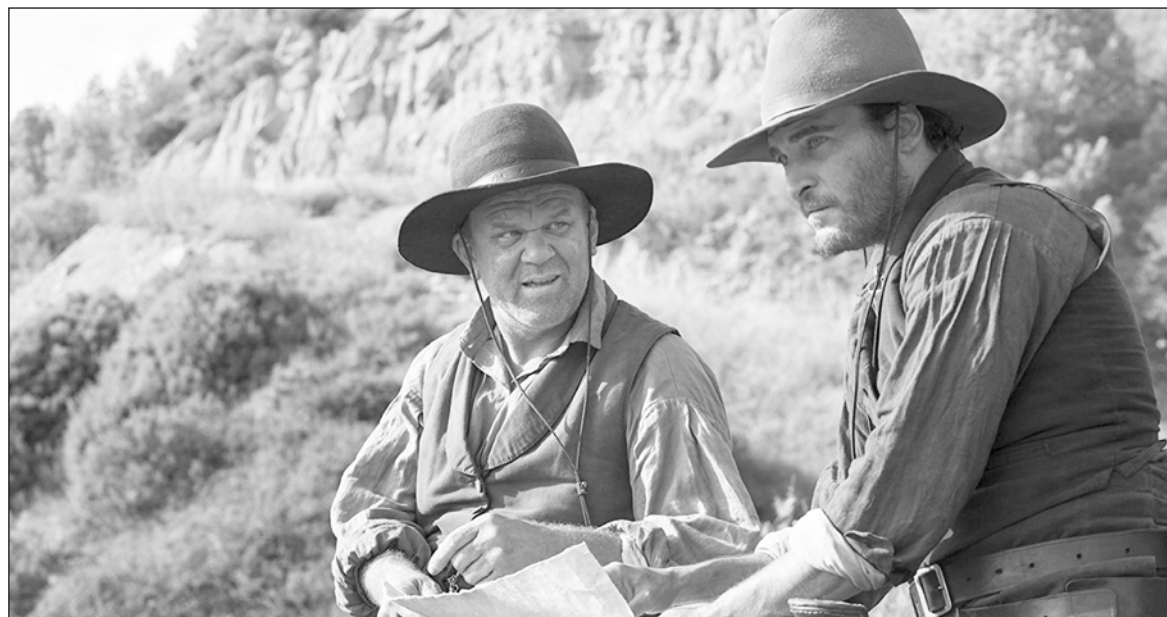
Moartea tatălui e o stare de fapt. Toți tații mor – prin asta mă plasez în tradiția westernului și, mai degrabă, de partea moștenirii. Ce facem cu moștenirea lăsată de tați? Putem s-o schimbăm?

Nu exista ceva similar și în *Un profet*?

Nu chiar. Acolo, Malik El Djebena îl elimina pe tatăl simbolic, dar pleca de la nimic. El nu exista nici măcar din punct de vedere cultural, nu puteai spune cu exactitate dacă era arab, corsican, portughez, spaniol. Când încearcă să avanseze pentru a-și salva pielea, de-abia atunci începe să se definească. Pentru corsicani e arab, iar pentru arabi e corsican – asta mi s-a părut o problematică interesantă.

Dar aici uciderea tatălui de către fiul mai mic e motorul acțiunii.

Desigur, cei doi frați au o moștenire de violență extrem de grea,

într-atât de grea încât ajung să creadă că sunt blestemați. Spre deosebire de roman, am vrut ca paricidul să nu fie comis de fratele mai mare, ci de cel mic. Mi s-a părut interesant să existe o inversiune de putere – adică fratele mai mic, cel care ucide tatăl violent, să devină protectorul celui mai mare. La final, însă, Eli își recapătă rolul de frate mai mare.

Toate conflictele personajelor se rezolvă în utopie? Mă refer la utopia socialistă, propusă de personajul lui Riz Ahmed.

Numai că personajele nu ajung până la capăt. Mă dezamăgește cumva ca cel care își propune ceva la începutul filmului să și obțină până la urmă. Cred mai mult în eroul care ajunge foarte aproape de țel, dar care își dă seama că a ajuns mai bine decât și-a propus, pentru că a învățat ceva. Asta li se aplică și lui Charlie și Eli, dar mai mult lui Eli, care își dă seama la final că a înțeles ceva suficient de bine încât să-i schimbe complet viața. Deci utopia nu se realizează în cadrul unui falanster, ci în schimbarea morală a lui Eli.

Și pentru dumneavoastră realizarea unui film echivalează cu o transformare interioară?

Dardenne), Mobra Films (România), Menakoz Films (Spania) și Annapurna (SUA), și a fost filmat în România și Spania în 2017. *The Sisters Brothers* e prima coproducție internațională pentru Mobra Films și l-a avut pe Cristian Mungiu producător asociat și pe Tudor Reu producător executiv. Din echipa filmului au mai făcut parte directorul belgian de imagine Benoît Debie (care a mai filmat *Spring Breakers* de Harmony Korine și *Enter the Void* de Gaspar Noé), legendara Milena Canonero (care a lucrat cu Stanley Kubrick la *Barry Lyndon*, *A Clockwork Orange* și *The Shining*, dar care a semnat costumele și pentru *Marie Antoinette*, de Sofia Coppola), precum și la fel de oscarizatul compozitor francez Alexandre Desplat. Premiera mondială a avut loc anul trecut la Festivalul de la Veneția, unde Jacques Audiard a fost recompensat cu Premiul de regie. **SDC**

Da, sigur că da. Nu-mi aduc aminte la nivel anecdotic, existențial, dar pot spune că nu am făcut încă suficient de multe filme încât să-mi dau seama ce mi-au adus. De asta nici nu mă plictisesc de cinema și e pentru mine ceva necesar.

Ce diferență de lucru ați remarcat între actorii francezi și cei americani?

Abordează foarte diferit rolul. Un actor american va considera că e de datoria lui să construiască personajul. Nu e un locatar al personajului, ci proprietarul și, ca proprietar, știe unde sunt bucătăria, sufrageria, baia. Un actor francez își construiește personajul în așa măsură, încât nu mai poți modifica suprafața sufrageriei, să zic. Dar e suficient de

puternic și de bine construit încât dacă-i spui: „Auzi, vopsim baia în roz”, să spună: „OK, hai!”. Nu se pune în pericol, deși adesea își pune întrebări și încearcă să integreze lucrurile noi în ceea ce deja a construit. Mi se pare foarte pasionant.

Eu cred că *Un profet* a marcat o limită pentru mine. După acest film ceva s-a schimbat în raportul meu cu actorul și în ce cer de la un actor. Asta are de-a face și cu limba. În *Un profet* se vorbea corsicană, arabă și o franceză argotică – limbi pe care nu le înțelegeam prea bine, și asta mă interesa, pentru că nu era vorba doar despre expresivitatea figurilor și de gestică, pe care nici pe ele nu le înțelegeam prea bine. Dar mi s-a întâmplat să discut cu un actor și el să-mi pună întrebări și să înțeleg exact ce mă întreba sau ca el să înțeleagă perfect răspunsul meu, deși nu înțelegea franceza. Era un soi de esperanto în care toți parcă știau lucrurile în avans, așa că m-am întrebant: „Acuma, dacă toți știu de dinainte ce le cer, o să încep să mă plictisesc și atunci de ce mai facem cinema?”. Dacă nu există surprize, n-are nici un sens să mai continuăm.

Următorul film îl veți face în Franța?

Da, dar nu va fi vorbit în franceză. **SDC**

Frații Sisters/ The Sisters Brothers e primul film vorbit în engleză pentru Jacques Audiard și primul pe care îl realizează plecând de la ideea altcuiva. Drepturile de ecranizare a romanului au fost cumpărate încă înainte de publicare de producătoarea americană Alison Dickey, soția lui John C. Reilly. Ea și-a convins soțul să citească romanul, iar Reilly a fost atât de încântat încât a ținut să se implice și ca producător, nu doar ca actor, gândindu-se că cel mai bun regizor pentru proiect ar fi Jacques Audiard, ale cărui filme le aprecia. Cei doi l-au agățat pe Audiard la Festivalul de la Toronto. Acesta a fost încântat de roman, dar a rescris scenariul împreună cu coscenaristul său tradițional Thomas Bidegain. Filmul a fost realizat ca o coproducție internațională între Why Not Productions (Franța), Les Films du Fleuve (Belgia, prin frații Luc și Jean-Pierre

Criza eternității

Dacă n-ar fi atât de modest, retras din lumea dezlănțuită a literaților, departe de cititori, Alexandru Ecovoiu nu s-ar putea bucura în tihnă de porumbeii lui și de scris. Firește, se putea mândri cu succesele internaționale, nesperate pentru majoritatea scriitorilor din prim-planul actualității.

MARIUS MIHEȚ

În anii nouăzeci, pe vremea când scriitorii lăsau ficțiunea în plata publicisticii, Ecovoiu reușea să scape din îmbrățișarea somnambulică a zilei. Gestul era deopotrivă binevenit și sinucigaș: desprins de noua dependență, numaidecât agresivă, a scrisului gazetăresc, el producea literatură cu ecouri neverosimile. Când toți își ruinau ideile la masa de scris a imediatului, el plâmuia scenarii universale. *Saludos* (1995) și *Stațiunea* (1997) urmau prozelor din *Fuga de Eden* (1984) și *Călătoriei* (1987), însă cu anvergură diferită. Pentru prima dată, așterne pe hârtie scenarii parabolice după bunul plac. I se apreciau statura imaginației de respirație sud-americană și capacitatea de universalizare a destinilor. Probabil că, dacă semna aceste prime cărți din postcomunism cu pseudonim, acum era un om bogat.

N-a fost să fie. Care era, de fapt, marele lui disconfort? De bună seamă că o luase înaintea timpului, care nu-și consumase violența. Într-o infantilă libertate, el scrie ca și cum s-ar găsi, de multă vreme, în Occident. Ba încă, stăpâna exemplar tehnica romanului de succes. Atitudine, se-nțelege, nepotrivită, pentru mulți actori ai vieții literare. În orizontul de așteptare, orice era cât de cât vizibil trebuia să surprindă societatea totalitară așa cum fusese. Ecovoiu ignoră analiza lumii românești la răspântie, ocolind astfel iluzia unui „mare” roman autohton; ocolea, de fapt, întreaga lume. Firește că, nerecuperând trecutul după grila criticilor (o meteahnă durabilă, din nefericire), Ecovoiu nu ieșea bine la evaluare. Când toți pricepeau în fel și chip maturizarea politică și democratizarea hipnotică, el devora spațiul unei libertăți descătușate. Cu alte cuvinte, din

imediată libertate, evada în libertatea nesfârșită. În asemenea context, e inutil să contești imaginația spiralată a scriitorului și favorizarea inedită a temelor vechi.

Așadar, când toți se hrăneau cu un realism din ce în ce mai crud, Alexandru Ecovoiu scrie despre cel mai proaspăt imaginar.

DISTOPIA LIMITATĂ

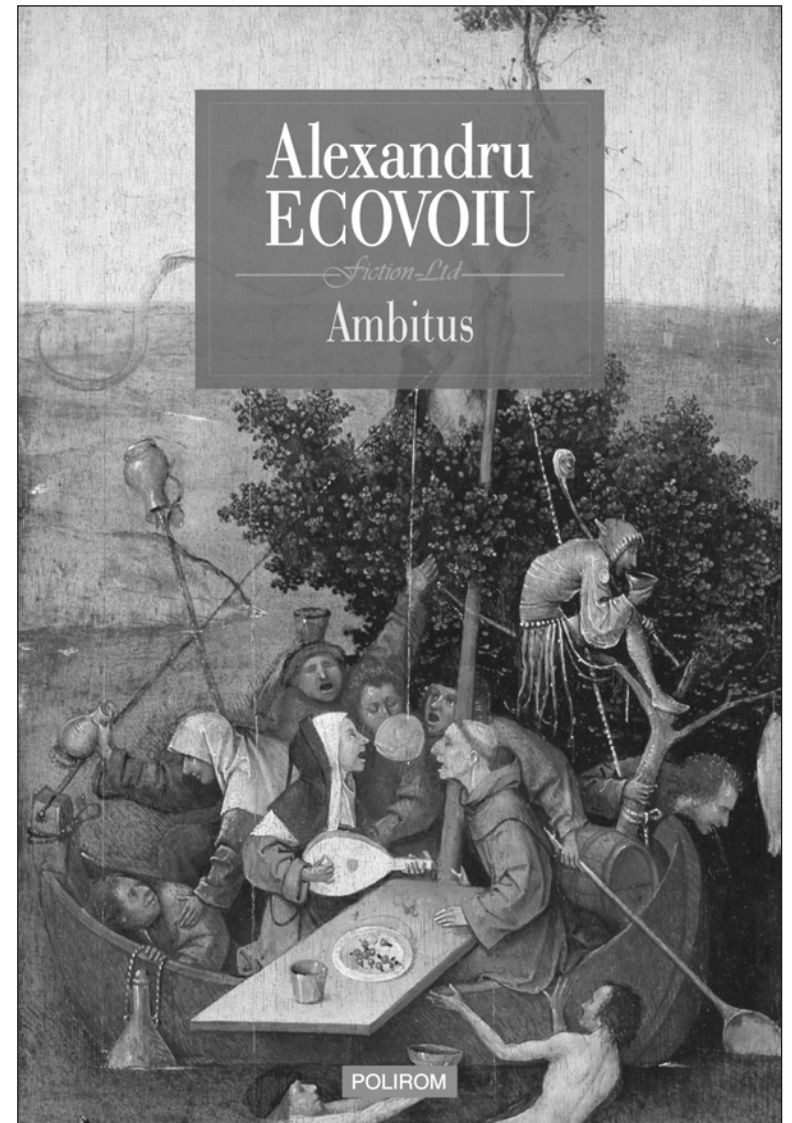
Nimic nu-i face mai mare plăcere lui Ecovoiu decât să conducă cititorul în obscuritatea unor destine scurtcircuitate. Cele din urmă gravitează întotdeauna în jurul *aleșilor* – mesageri sau ipostazieri ale unor supra-rațiuni sau supraconștiințe, nici nu mai contează. Dar dacă nu există aleși când miracolul devastează ordinea realității? Dependenți de realitate și timp, eroii lui Ecovoiu așteaptă evenimentul cu ultima suflare, iar când el se produce, toți se precipită la marginea nebuniei. Așa se întâmplă și în Vergo, un orașel dintr-un Imperiu. Cum-necum, veșnicia ia o pauză taman în mijlocul vergonilor. Care nu prea știu să gestioneze situația: veșnicia instalată aici e un simplu fenomen trecător? Să fie o boală sau un blestem? Poate o binecuvântare? Treziți cu veșnicia ce contestă orice dogmă, realitatea le întrece idealul visat odată cu primul gând al morții. *Ambitus* spune povestea acestei suprasarcini de metafizic într-o lume abandonată lucidității confortabile.

Țin minte că, demult, cineva ne spunea nouă, copiilor că și dacă ești mort, diavolul tot e viu. Carevasăzică, moartea e tot un fel de alertă. În *Ambitus* se insinuează că tot varmacul vieții fără sfârșit se prea poate să fi pornit de la un diavol ce seduce o călugăriță. Sora Irma crede că orfanul Tiber cântă angelic, dar totul poate fi un simulacru luminos. Poate Purgatoriul sau, cum conchid ei, un loc al nimănui. Prizonieri în memoriile lor, acești „amânați” caută sensul unei nemeritate eternității în timpul vieții.

Citind scenariul contrafactual din *Ambitus*, n-ai cum să nu te întrebi ce se întâmplă în veșnicia pe care nu mai apuci s-o decorezi cu imaginația, ci apare ca un meteorit? Ce nu le trecuse nicicând prin minte protagoniștilor era un gând cu totul năstrușnic: cum poți evada din veșnicie?

Dacă înainte vreme absurdul era chiar un gând ca acesta, acum lucrurile stau pe dos. Chiar așa, cine ar vrea să evadeze din veșnicie? Vergonii decid întâi de toate că sunt niște aleși. Îi neliniștește o viață veșnică din care nu se vede, totuși, un sfârșit. Căci, de vreme ce n-au murit, veșnicia sare peste imaginarea ei. Iar în lipsa realității morții, nu pot accepta eternitatea. Un Flastaff taciturn, Vusek predică la cafeneaua orașului *Evanghelia după Hamlet*, scrisă de alt bețivan notoriu, și care n-are nimic în plus afară de *A fi sau a nu fi*. Se prea poate ca boala întrebării celebre să fi rămas și acum singura autentică. Cum se întâmplă adeseori, când toate capetele luminate eșuează, nebunul spune adevărul. Degeaba. Captivitatea în veșnicie n-are sens pentru aleși și e un non-sens pentru ceilalți. Alexandru Ecovoiu pune laolaltă perspectivele unor protagoniști cu raportare diferită la sensul întâmplărilor: de la pierde-vară și nebuni, la oameni de știință, artiști și filosofi. Semn că nimeni nu trăiește la fel realitatea.

Pentru cei familiarizați cu proza lui Alexandru Ecovoiu, dezvoltarea unor nuclee epice secundare în jurul unor personaje atipice este o tehnică preferată de autor. Dacă nu suciți, atunci personajele nu sunt altceva decât funcții simbolice. Suciți misterioși sau iluminați precar, singuratici îmbătați de iluzie sau putere, eroii lui scormonesc prin viețile altora pentru că sunt străini de propria senzorialitate. Și în *Ambitus* ei caută intrigile realității prin anecdotică ei. Dintre toți, Marchizul Helmed de Astriz, un estetic neproductiv, înfrânt pentru că plăcerile i-au rămas străine; el ridică fenomenul veșniciei la rigoarea filosofică. Va decide că starea din Vergo este un consum al ființei, pentru nu mai există un „afară”. Fiecare nucleu dramatic propune un personaj colector (în sensul că adună mentalitățile unei mici societăți – religioasă, politică, științifică etc.). La un moment dat, un anume consens afirmă că, dacă moarte nu e, nimic nu e. Cu spirit ludic, Alexandru Ecovoiu assemblează suspansul și indică, ori de câte ori are ocazia, corespondențele actualității imediate.

CARNAVALIZAREA VEȘNICIEI

Să trăiești veșnicia cum ți-ai trăi moartea. Sau ultimele zile de viață. Iată apocalipsa vergonilor. Alexandru Ecovoiu insistă pe felul cum, în fața limitei neînțelese, individul acționează reperele mistice și raționale construind, inconștient, labirinturi. Procesul, dacă nu devine absurd, adâncește taina până la nonsens. Distopia crește de pretutindeni, la fel comicul și contradicțiile. Utopia eternității pălește, acumulările luminează brusc inconștientul fiecăruia. În această beznă a prezentului continuu, Marchizul visează o iubire devastatoare, care îl va elibera, alții vor să plece din oraș pentru a muri, psihiatrul Herm n-are rost să țină cronica sanatoriului de vreme ce întregul oraș e un azil și așa mai departe. Autorul însenează un Eden al păcatului și un loc al umbrelor, un „Lazaret” sau „Rezervație”, în fapt ceea ce preferă Ecovoiu (de citit în celelalte cărți), anume (dez)ordinea. Din credință, rațiune și trup. Cum n-ar fi de ajuns, miracolul, unul artificial, perturbă suplimentar patimile: Isusa Cristina, copilul providențial, ar fi un semn al poporului ales.

Carnalizarea lumii redebutează. Brusc, femeile rămân însărcinate

și se nasc (din nou) copii, viața reîncepe în veșnicie. Pentru alții, chiar veșnicia din veșnicie. Prin muzică. La fel de nemăsurabilă ca eternitatea, muzica e matematică și metaforă, convenție cu absolutul și relativitate totodată: ambitus! Adică, nota cea mai înaltă sau cea opusă prin a cărei întindere trăim iluzia că unim umanul cu divinul. Ceea ce experimentează vergonii nu poate fi altceva decât un „ambitus interzis”, căci în loc de „Glas” au auzit tăcerea.

În *Ambitus*, Alexandru Ecovoiu propune un exercițiu larg de imaginație contrafactuală: toată istoria noastră am căutat să știm cine suntem sau să traducem cât mai precis ceea ce vedem, nicio dată să auzim cine suntem. Tot mai grăbiți, înțelepții vor să știe, nu să cunoască ascultând. În tot acest carnaval al ideilor, veșnicia – oricum am interpreta-o – rămâne unicul personaj responsabil pentru toate formele de început și, cu siguranță, devoratoarea oricărui sfârșit. *Ambitus* este un basm pentru cei mari. O parabolă ingenioasă despre criza eternității și reîntâlnirea cu noi înșine. **SDC**

Alexandru Ecovoiu, *Ambitus*, Editura Polirom, 2018;

Iulian Bocai, laureat al Festivalului Primului Roman de la Chambéry, Franța, ediția 2019

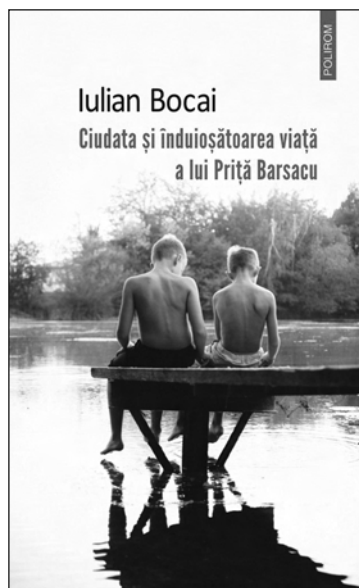
Iulian Bocai se numără printre laureații ediției cu numărul 32 a prestigiosului Festival al Primului Roman de la Chambéry, Franța, pentru *Ciudata și înduioșătoarea viață a lui Priță Barsacu*, volum câștigător al Concursului de Debut al Editurii Polirom, ediția 2018. De curând, romanul *Ciudata și înduioșătoarea viață a lui Priță Barsacu* a obținut și Premiul revistei „Observator cultural” pentru debut, ediția 2019.

Autorul va participa la Chambéry, în perioada 22-26 mai 2019, la mai multe ateliere de traducere și mese rotunde dedicate cărții sale.

Festival du Premier Roman este un eveniment literar care descoperă și promovează autori debutanți, europeni și francofoni. În fiecare an, 3000 de cititori aleg și invită la festival – după lecturi

și dezbateri – 15 autori debutanți francofoni și alți opt care scriu în italiană, spaniolă, germană, română, engleză și portugheză, alături de scriitori celebri. Stéphane Audeguy, Muriel Barbery, Michel Houellebecq, Philippe Claudel, David Foenkinos, Amélie Nothomb sau Martin Winckler s-au numărat, de-a lungul anilor, printre cei peste 300 de autori care au fost oaspeții festivalului. Dintre scriitorii români laureați ai edițiilor anterioare ale festivalului: Marta Petreu, Camelia Cavadia, Corina Sabău, Florin Irimia, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Priță Barsacu s-a născut și crește într-un sat de câmpie de pe malul Oltului, în apropierea unei hidrocentrale, care deseori ia ca tribut vieți omenești, transformându-le apoi în energie electrică. Băiatul străbate lumea

copilăriei lui împotriva curentului, candid și curios, pasionat precoce de științele naturii, neasemănându-se cu nimeni, dar fiind nevoit să semene cu toți.

Trecerea sa meteorică prin viață e o aventură a cunoașterii naturii umane, dar mai ales a lumii necuvântătoarelor, de care se apropie cu pasiunea primilor naturalști și cu rigoarea naivă a taxonomistului amator. „Bildungsroman” al lui Iulian Bocai este un caleidoscop al primei copilării într-o lume a lipsurilor, a cruzimii și a violenței, iar forța ei stă în scriitura ironică și în aceeași măsură plină de înțelegere, care nu lasă povestea să devină o simplă fabulă socială, ci face din ea o încercare de a salva de la uitare o lume anonimă, frumoasă și sălbatică.

„Mă simt obligat să-i previn pe cititorii acestei povestiri că riscă să fie pe fond afectați emoțional, așa cum mi s-a întâmplat și mie. Oricât am fi de obișnuiți deja cu atrocități de viață și de limbaj

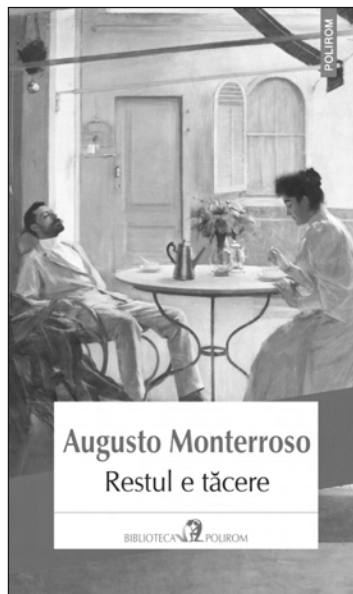
(Céline, Bataille, Pynchon, Burroughs etc.), ceea ce se întâmplă în aceste câteva zeci de pagini nu ne șochează mai puțin. Întâlnim aici o lume *de jos* (de foarte jos, sociologic vorbind), văzută *de jos* (adică dinăuntru, stilistic vorbind), o lume despre care ne e greu să credem că există în penuria, precaritatea și brutalitatea ei de comportament și de expresie – o lume pe care autorul ne-o aduce în față cu o nonșalanță jucată, cu un fel de cinism inocent, modul său de a învălui (protector) evoluția personajului principal. Talentul lui Iulian Bocai se vedește în finețea observației psihologice, în comentariul indirect liber care îngână ironic gesturi și replici, în morala implicită a acestei povestiri înfricoșătoare și înduioșătoare în același timp.” (Mircea Martin) **SDC**

Nou în Biblioteca Polirom: *Restul e tăcere*, de Augusto Monterroso

Restul e tăcere – singurul roman al autorului născut în Honduras, oponent al regimului dictatorial al lui Jorge Ubico din Guatemala, de unde este apoi exilat în Mexic – a apărut de curând în colecția Biblioteca Polirom, seria Esențial, traducere din limba spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari, și în ediție digitală.

Publicat în 1978, *Restul e tăcere* spune povestea vieții și opereii lui Eduardo Torres, la început sub forma unei construcții apocrife, luând apoi treptat alcătuirea unor scrieri „originale”, ale lui Torres însuși – eseuri despre *Don Quijote* sau despre viața animalelor, completate de un „Decalog al scriitorului”. Partea a treia a romanului constă dintr-o selecție de aforisme, zicători și maxime publicate în suplimentul de

duminică al ziarului „El Heraldo de San Blas”, oraș în care trăiește doctorul Torres, pentru ca, în fine, cartea să se încheie cu așa-numitele „colaborări spontane”. Prin intermediul figurii

lui Eduardo Torres, scriitorul Augusto Monterroso ne oferă o satiră mușcătoare a iluziilor vieții intelectuale și a stupidității umane, totul învăluit în ironia cea mai fină.

Augusto Monterroso (Honduras, 1921-Mexic, 2003) și-a câștigat celebritatea prin stilul ironic și umoristic al prozelor sale scurte. Considerat unul dintre reprezentanții de marcă ai boomului literar din America Latină, i-au fost decernate prestigioasele premii Juan Rulfo (1996), Premiul Național pentru Literatură Miguel Ángel Asturias (1997) și Principe de Asturias (2000). S-a opus dictaturii lui Jorge Ubico, ceea ce i-a adus arestarea și apoi exilul. *Restul e tăcere*. *Viața și opera lui Eduardo Torres* (1978) este singurul său roman. **SDC**

Cine se teme de moarte: romanul unui copil al deșertului, al brutalității și al vrăjitoriei

Roman în curs de ecranizare, câștigător a numeroase premii internaționale, printre care World Fantasy Award la categoria Cel mai bun roman (2011), RT Reviewer's Choice Best Book Award (2010), și finalist al Locus Award pentru Cel mai bun roman fantasy (2010) și Black Excellence Award (2010). *Cine se teme de moarte* a fost aleasă și cea mai bună carte a anului 2010 de „Publishers Weekly”, „Library School” Journal și Amazon.com.

Cine se teme de moarte a apărut de curând în colecția Biblioteca Polirom, seria Actual, în traducere din limba engleză de Ona Frantz, și este disponibil și în ediție digitală.

Într-un Sudan al viitorului, împletind tehnologia cu vrăjitoria pe un fundal al confruntărilor multiple între etnii, între sexe, între opresori de tot felul, cei oprimați sunt tot mai puțin conștienți de statutul de victimă. Niciodată Africa, în toată straniețea ei magică și violentă, nu a fost mai fascinantă decât în povestea acestei adolescente cu părul și pielea de culoarea nisipului, pe nume Onyesonwu (*Cine se teme de moarte*).

Cunoscută pentru romanele ei cu tentă science-fiction, fantasy și populate de personaje rupte din realismul magic, scriitoarea Nnedi Okorafor este născută în Statele Unite, într-o familie de imigranți. Și-a câștigat notorietatea datorită felului în care împletește în proză elemente de cultură africană. **SDC**

Vlad Drăgoi – *Mica mea inimă de om singuratic*

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din romanul *Mica mea inimă de om singuratic*, de Vlad Drăgoi, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză” a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

A mai trecut puțin și femeia s-a întors cu o caserolă albă din polistiren, mi-a așezat-o în față pe masă, și eu am întins mâna dreaptă, am pus palma pe caserolă și am simțit că-i caldă, apoi m-am uitat la femeie și i-am zis mersi, mersi fain, ea m-a întrebat dacă mai doresc ceva, eu am zis nu, doar nota, vă rog, și ea a zis sigur, imediat, și, înainte să se întoarcă și să plece, am întrebat-o toaleta este înăuntru?, și ea a zis da, în spate de tot, ușa din dreapta, și m-am ridicat de pe scaun și de data asta am intrat eu primul pe ușă în restaurant, și ea m-a urmat după puțin timp, zâmbind, cu bolul de ciorbă și cu smântâna

AUTORUL

VLAD DRĂGOI s-a născut în 1987 la Codlea, județul Brașov. A urmat cursurile Facultății de Litere în Brașov și a debutat în 2008 la Editura Lumen din Iași cu volumul de proză *Istoria artelor sau memoriile unui veleitar incognito*. Urmează, în 2013, volumul de poezie *Metode*, publicat la Casa de Editură Max Blecher, și, în 2015, volumul *Eschi-va* (poezie, Editura Cartea Românească), pentru care primește, în cadrul Galei Tinerilor Scriitori, premiul pentru tânărul scriitor al anului 2015, premiu obținut din nou pentru volumul de poezie *sergio leone*, apărut în 2017 la Editura Charmides. **SDC**

CARTEA

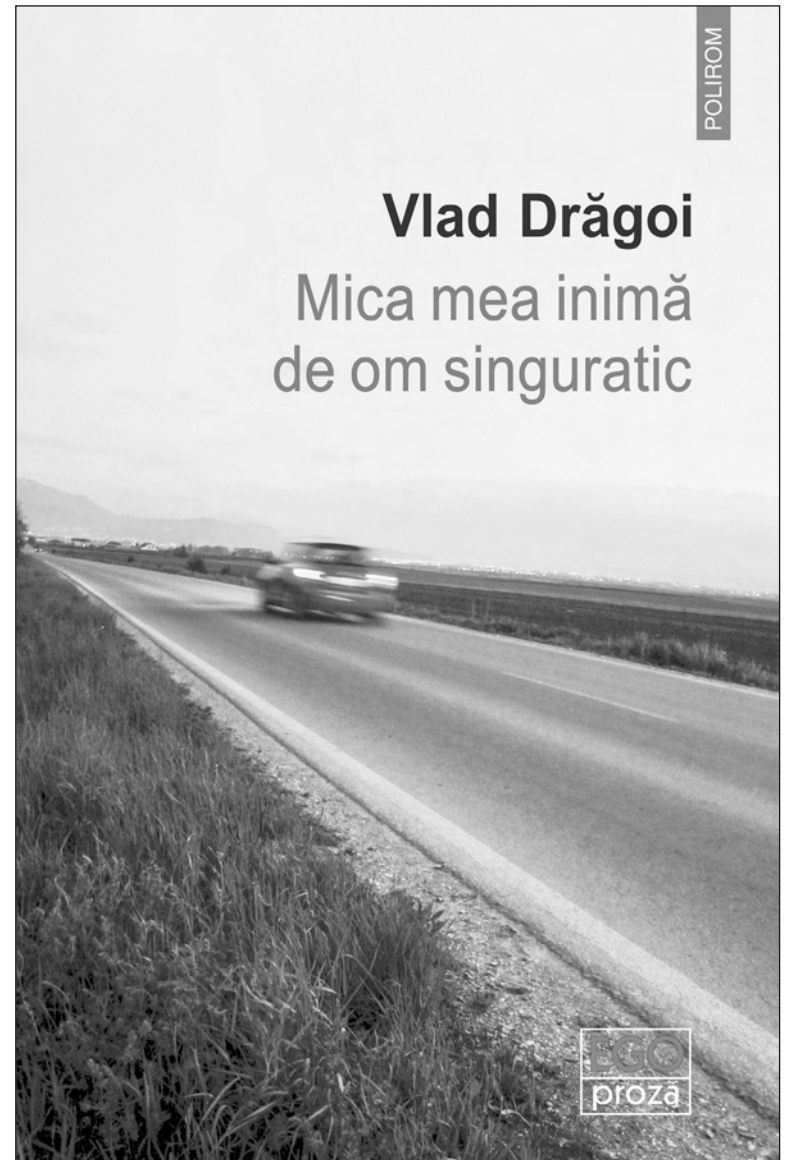
„Într-o noapte ploioasă de mai, Vlad provoacă un accident cumplit la locul de muncă. Nedescoperit încă, plănuiește ca până dimineață să-și facă pierdută urma. Mi-a venit nefiresc de ușor să încep povestea pornind de la cele două puncte de mai sus, exact cât trebuie de minime, precise și parcă un pic extreme, de action film mai ieftinel, deloc rău, totuși, la care ai

aproape terminată și cu coșulețul de pâine gol în mâini.

În restaurant era destul de întunecat și mi-au trebuit cam cinci secunde de clipit apăsat și de căscat ochii larg ca să mi se obișnuiască privirea cât de cât cu ce-i acolo, și am văzut că locul era mai mult lung decât lat și că pe partea dreaptă era un șir de mese, vreo patru, doar una fiind ocupată de o femeie tânără, de care mi-a plăcut instant cum arăta pentru că semăna mult cu actrița Dorothea Petre și era și îmbrăcată frumos, în ceva fustă elegantă, gri, și într-un sacou care-i venea numai bine pe trup, tot gri, pus peste o cămașă albă, și ea m-a auzit când am intrat, dar a ridicat privirea către mine din farfuria ei cu nu știu ce, semănau a cartofi țărănești cu brânză parcă, doar după ce făcusem câțiva pași în încăperea, și s-a uitat scurt și a băgat repede înapoi nasul în farfurie, apoi m-am uitat în partea stângă, unde era o teighea lungă la care stăteau doi bărbați, și unul bea bere și celălalt, mai uscat și mai bătrân și cu tâmplele albite, bea cafea, și erau îmbrăcați amândoi în negru și, când am intrat, mi-au aruncat amândoi priviri urâcioase, cu ochii injectați, nedormiți parcă de două zile, după care și-au văzut de băut în tăcere berea și cafeaua, și am presupus pe loc că sigur ei erau cu Fordul negru de afară, și m-am dus mai în față și am zis bună dimineața ca să audă și bărbații, și femeia, dar nu mi-a răspuns nimeni, și atunci am băgat niște viteze și m-am oprit în fața peretelui din spate, uitându-mă nesigur

vrea și n-ai vrea să intri (până la urmă intri) pe la 11-12, înainte să începi schimbul doi la o librărie de mall. M-am blocat puțin pe la jumătate, când mi-am dat seama că thrillerul ăsta când nebun, când domol, când trist, când plin de explozivă sărbătoare are șanse mari să devină cel mai pe bune lucru scris până acum de mine, despre mine, adică subiectul pe care – îmi place mereu să mă alint – încă îl țin cel mai bine în frâu. Și firește că am avut dreptate: până la final mi-au dat serios lacrimile. Și nu s-au oprit multă vreme. **SDC**

după ușa băii, către dreapta, unde erau două uși identice una lângă alta, fără nici un fel de marcaje pe ele, și apoi către stânga, unde era o singură ușă, la fel, fără nimic lipit sau scris pe ea, și atunci am întors capul și am văzut că tocmai ce intra chelnerița, care probabil că m-a văzut băjbâind prin spate, pentru că a dat din cap în direcția mea, ținând încă toate alea în mână și a spus tare, să se audă în toată încăperea, a spus da, da, acolo, imediat pe dreapta, ultima ușă, da, și, când a spus asta, cei doi bărbați în negru mi-au aruncat iar priviri fioroase, ca și cum eu aș fi fost ăla care i-a deranjat de la băut bere și cafea, și până și frumoasa de Dorothea Petre și-a întors capul și ochii ei mari și frumoși către mine, a clipit de două ori și a revenit la cules cu furculița ce i-o mai fi rămas în farfurie, și am făcut ce a zis femeia și am intrat pe ultima ușă din dreapta, și, într-adevăr, aici era baia, albă toată și, din cât puteam să-mi dau seama la prima vedere, curată și fără să miroasă urât, semn că tocmai fusese spălată bine de dimineață, și m-am dus și m-am băgat în ultima cabină, din trei câte erau pe partea dreaptă, deși erau și două pisoare drept înainte, am blocat ușa cu rotitoarea de metal și m-am așezat pe veceu, mi-am făcut fără grabă treburile, am tras apa o primă dată ca să nu înceapă să miroasă, după care am continuat să mai aștept puțin să mi se aranjeze măruntaiele ca lumea la locul lor și, chiar când să vreau să încep și eu să mă șterg și să mă ridic, am auzit ușa de la baie deschizându-se și pe

Vlad Drăgoi *Mica mea inimă de om singuratic*

cineva intrând, și mie un singur lucru nu-mi place când merg la baie, nu-mi place să știu că altcineva e aproape și că mă aude pe mine cum îmi fac treburile, fie că e făcutul propriu-zis, fie că e sunețul făcut de ruptul și de frecatul hârtiei igienice pe piele, așa că mi-am pus mâinile pe genunchi și am așteptat în continuare, ciulind urechile la mișcările celui sau celei care a intrat, și mi-am dat repede seama că e bărbat, că la un moment dat, când pașii i se auzeau cu ecou pe gresie chiar în fața cabinei mele, și-a dres glasul gros, ca o sticlă de plastic plină cu pietre, și imediat după am auzit cum își face treaba la pisoar, în fața căruia a și tușit de câteva ori, apoi a revenit la chiuvetele de vizavi de cabine, a dat drumul la apă, s-a spălat pe mâini, s-a șters cu șervețelele de acolo și a ieșit în sfârșit din baie, după care am putut să mă șterg și eu în liniște și să trag apa, și abia atunci am ieșit din cabină, m-am spălat pe mâini și am revenit în restaurant.

Primul lucru pe care l-am observat a fost că Dorothea Petre nu mai era, masa unde stătuse fiind acum goală și ștearsă de unsoare și de firimituri, și mai rămăseseră doar cei doi bărbați în negru de la

teighea, cel cu berea având o bere nouă în față și cel cu cafeaua nemaiavând nimic și ocupându-și acum timpul butonând la tastatura unui telefon vechi care aducea cu un Nokia, și în spatele teighelei era chelnerița, care ștergea niște pahare, și, când m-a văzut ieșind din baie, mi-a zâmbit și mi-a spus v-am lăsat nota afară pe masă, să vă fie de bine, la care eu am zis mulțumesc frumos, am trecut pe lângă ei, am ieșit din restaurant, m-am așezat la masă, m-am uitat la notă, am scos portofelul din buzunarul de la spate și am pus cât trebuia plus cinci lei bacșiș, apoi m-am ridicat, mi-am luat geaca de pe scaun, am luat și caserola cu pulpa de pui pentru Maya și m-am îndreptat spre ieșire.

În secunda în care m-am găsit cu un pas în afara arcadei, mi-am dat seama că ceva nu e tocmai în regulă, primul lucru care m-a neliniștit, mai mult decât ar fi trebuit, probabil fiind că A6-le nu mai era pe locul de parcare, apoi că Fordul era încă acolo, la fel de negru și prăfuit, și, în sfârșit, că în fața portierei din dreapta a Golfului meu erau câteva crengi rupte și multe bucăți de cioburi împrăștiate pe pământ. **SDC**

Rebeli fără tatuaj

„Azilurile noastre vor fi foarte rock'n'roll.“ Citatul îi aparține unui artist tatuator de la un târg de specialitate din Australia.

MĂDĂLINA COCEA
**DE VEGHE-N LANUL
DE CULTURĂ**

Printre standuri se plimbă oameni apropiați de bătrânețe, pentru care tatuajele erau la fel de obișnuite ca tricourile de pe ei. Pe vremea primei lor tinereți, erau un semn de rebeliune. Dar lumea în care au îmbătrânit a transformat tatuarea pielii într-un gest banal.

Sunt pe pieptul (și deasupra sprâncenei) lui Justin Bieber. Lady Gaga are 25. Ariana Grande are 36 de tatuaje. Unul dintre ele spune, din greșeală, „grătar“ în japoneză. Le întâlnești pe scenă, în filme, în cafenele, în sălile de fitness, la supermarket, la restaurante, în pensiuni care acceptă cupoane de vacanță. Considerate pe vremuri specifice celor mai periculoși criminali, tatuajele au devenit omniprezente și aproape nespectaculoase.

În 2014, angajații Starbucks anunțau o mare victorie în fața „corporației”: în sfârșit li se dădea

voie să își arate tatuajele. Până atunci, persoanele tuate pe braț erau obligate să poarte îmbrăcăminte cu mânecă lungă, pentru a nu deranja clienții. Pe 20 octombrie 2014, printr-o decizie mult comentată, Starbucks a trimis un e-mail intern în care era anunțată o schimbare a codului vestimentar. În el scria în mod explicit că se permite afișarea tatuajelor. S-a întâmplat după o mobilizare masivă a angajaților, petiții și proteste, iar în final modelul s-a adoptat și în numeroase alte lanțuri de cafenele.

Deși erau dintotdeauna populare, probabil că acel gest a fost momentul în care tatuajele au

devenit prea banale pentru a mai fi un subiect sensibil.

Tatuajele erau asociate, până nu demult, cu lumea criminală. În 1896, un criminalist italian, Cesare Lombroso, scria că infractorii, la fel ca sălbaticii, nu simt aproape deloc durerea, de vreme ce majoritatea dintre ei se lăsaseră străpunși de ace cu cerneală pentru a se afișa cu desene pe piele. Dar lucrurile s-au mai schimbat de atunci.

48% dintre italieni au cel puțin un tatuaj, majoritatea două sau mai multe. Suedia și Statele Unite sunt pe locurile doi, respectiv

trei, în ierarhia „țărilor tuate”, cu peste 45 de procente fiecare dintre ele. Desenele pe piele diferă în funcție de gen, dar nu așa cum v-ați aștepta: în majoritatea țărilor, proporția femeilor tuate este mai mare decât cea a bărbaților. În țări precum Marea Britanie, Israel și Grecia, diferența este chiar una foarte mare. Rusia este singura țară (din 18 studiate) în care bărbații (39%) dețin superioritatea statistică în acest domeniu față de femei (27%).

Dar informația care surprinde este aceasta: tinerii au mult mai

puține tatuaje decât oamenii „în floarea vârstei”. În studiul din care am extras datele de mai sus, realizat în 2018, doar 32% dintre participanții cu vârste între 14 și 29 de ani aveau tatuaje, în comparație cu 45% dintre adulții cu vârste cuprinse între 30 și 49 de ani. Procentul celor de peste 50 de ani este apropiat de cel al tinerilor – 28%.

Caractere orientale, fluturași, delfini, brățări, mesaje – acestea ar fi cele mai populare tatuaje la nivel mondial. Cu o precizare: populare, dar din ce în ce mai puțin speciale. **SDC**

Rușinea de pe obrazul Iașului: Tudorelul

La momentul scrierii acestui text nu știm dacă Tudorel Toader se mai agață de funcția de Ministru al Justiției sau și-a asumat „până la finalul programului” demisia.

Contează prea puțin, ieșirea rușinoasă din scenă a Tudorelului este încă un episod dintr-un șir infinit de șmechereală pretins doctă din partea profesorului universitar doctor docent de renume mondial.

Așa că, peste o zi sau peste o lună, Tudorelul se întoarce la Iași și amenință să își exercite funcția de rector al Universității „Alexandru Ioan Cuza”, obținută în urma unor alegeri pentru 4 ani. Ca să și-o păstreze s-a autosuspendat

de nenumărate ori (ba era pe final de mandat la Curtea Constituțională, ba, oroare!, Ministru al Justiției). Dacă în privința activității sale ministeriale deja s-au scris multe romane – căci faptele și vorbele sale par desprinse din tărâmul ficțiunii –, mă întreb acum ce o fi în sufletul cadrelor universitare și personalului de la „Cuza” neatins încă de dragostea pentru PSD și Antena 3... La momentul plecării sale la București, Tudorel încă mai avea o aură de universitar frecventabil, uns cu toate alifiile politice, răzbătător pentru el și familia lui, dar în nici un caz de artizan al punerii pe butuci a independenței Justiției. S-a dus la București speranță și s-a întors pe

post de plagă deschisă. Nu se întoarce acasă fiul risipitor, ci golănușul cartierului.

Nu vă așteptați însă ca întreg mediul universitar ieșean să protesteze sau să îl respingă ca pe o boală rușinoasă! În primul rând, același mediu l-a ales de prima dată în fruntea Universității deși alternativă exista, iar profesorul Codrin Liviu Cuțitaru poate că nu o fi fost el uns cu suficiente alifiile politice, dar sigur nu făcea de răs cea mai veche universitate din țară! Am încercat în toți anii aceștia să aflu ce a fost în mintea majorității celor cu drept de vot pentru funcția de rector și am înțeles, printre multe declarații reținute, că a promis ceva în legătură cu...

plata cu ora și că lumea s-a așteptat ca el să facă și să dreagă după ce instituția a început să se confrunte cu mari probleme financiare, dublate de o hemoragie de studenți către alte centre universitare.

Într-adevăr, aud că Tudorelul a mai livrat câte ceva, mai ales din punct de vedere patrimonial. Un teren pe care TVR Iași trebuia să-și construiască un sediu a fost cedat de către conducerea centrală a Universității Cuza, spre stupefacția tuturor, cu complicitatea celebrei doamne Gradea și a Guvernului (care era proprietarul de drept al terenului). Da, probabil pentru genul acesta de învârteli peste capul tuturor, cu intrare la cine trebuie, Tudorelul a fost util. Dar cu ce preț?

GEORGE ONOFREI
DOI-ZECE, PROBĂ!

Prețul este unul simplu de intuit: cedarea oricărei brume de onoare pentru câțiva arginți – și aceia obținuți prin practici mai puțin universitare, dar, la fel de drept, încă neînscrise în Codul Penal. În schimb, prețul cel mare, al rușinii, îl plătește în continuare întreg orașul Iași. **SDC**

Notre-Dame, muză pentru poeți, prizonieră a lui Victor Hugo

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

În afară de romanul lui Hugo, adaptat de zece ori la cinema și de cinci ori la TV, legendara catedrală nu a încetat să inspire poeți, muzicienii și chiar creatorii de jocuri video.

În literatură, catedrala Notre-Dame a inspirat texte lui Gérard de Nerval, lui Paul Claudel și lui Louis Aragon. L-a impresionat profund pe Marcel Proust, dar și pe Sigmund Freud, care recunoștea că atunci când a văzut-o prima oară, în 1885, l-a încercat o „senzație pe care n-o mai avusesem niciodată”, ceea ce l-a făcut să revină în fiecare după-amiază pentru a o contempla. Iar Proust, impresionat de arhitectura religioasă gotică, a scris în 1904 un articol pentru ziarul „Le Figaro” al cărui titlu, *Moartea catedralelor*, are astăzi o rezonanță dureroasă. Proust nu deplângea însă o distrugere a acestora, ci își exprima reticențele – dacă nu opoziția – față de planurile statului de a transforma catedrale precum Notre-Dame în „muzee sau săli de concert”.

Pe marile ecrane, Notre-Dame s-a bucurat de o uriașă carieră care a fost majoritar hollywoodiană, prizonieră a unui rol scris pentru ea de Victor Hugo, așa cum subliniază „Le Monde”. Catedrala a fost eroina a nenumărate adaptări ale romanului lui Hugo, începând din 1905, când Alice Guy-

Blaché realiza scurtmetrajul *La Esmeralda* și până astăzi, când Netflix comandă un nou *Notre-Dame de Paris*, în care Quasimodo va fi jucat de Idris Elba.

Aceste adaptări reprezintă cea mai mare parte a aparițiilor catedralei în film. În restul, Notre-Dame a fost de obicei folosită ca element de decor pentru iubirile sau peripețiile unor expatriați de peste ocean, de la Gene Kelly și Cary Grant la Owen Wilson.

„Le Monde” remarcă faptul că Notre-Dame i-a inspirat mai mult pe cineștii hollywoodieni decât pe cei francezi, care au adus-o pe

ecran doar „din necesitate”, precum Sacha Guitry în *Si Paris nous était conté* (1956), sau René Clément, în *Paris brûle-t-il?* (1966)

Cei mai mulți sunt de părere că „cea mai senzațională” utilizare a catedralei poate fi văzută în filmul *Cocoșatul de la Notre-Dame* din 1939, cu Maureen O'Hara în rolul Esmeraldei și cu Charles Laughton în cel al lui Quasimodo. Fără a uita însă de animația Disney...

În același timp, pe micul ecran, spune „The Guardian”, Notre-Dame a avut altă „funcție: să te sperie de moarte”. La început, ea a fost decor de comedie pentru o versiune

Muppets a romanului lui Hugo. Apoi însă, comedia a virat spre oroare gotică, chiar și într-un episod din *Familia Simpson* în care Homer, trecând pe lângă Notre-Dame și admirând garguii, cugetă: „E de pe vremea când religia încă știa cum să te sperie de să nu știi ce-i cu tine“.

Muzica a fost și ea parte din existența catedralei încă de la fundarea ei, numeroase articole amintind câțiva dintre primii compozitori europeni, autori de muzică liturgică, precum Léonin și Pérotin, membri ai unui grup cunoscut sub numele de „școala de la Notre Dame“.

Prezența pe scene a catedralei este legată și ea de romanul lui Hugo, care i-a inspirat lui Louise Bertin o operă în patru acte, *La Esmeralda*, urmată de alte opere ro-

mantice ce s-au bucurat de diverse versiuni scenice.

În primele zile de după incendiul de luni, s-a spus că autorii jocului *Assassin's Creed Unity* ar putea da o mână de ajutor în reconstrucția monumentului. Asta fiindcă Notre-Dame nu este doar o piesă de decor în joc, ci poate fi explorată în detaliu. Firma Ubisoft Montréal, realizatoarea jocului (care a donat 500.000 de dolari pentru reconstrucție și lasă jocul să fie descărcat gratuit, vreme de o săptămână) nu a cruțat nici un efort pentru a reproduce virtual catedrala. Munca la această replică digitală a durat doi ani, iar astăzi, spun mulți, modelările 3D realizate de artiștii digitali ar putea furniza o documentare prețioasă celor care vor reface legendarul monument. **SDC**

Un incendiu care inflamează librăriile

Efectul incendiului în librării: romanul *Notre-Dame de Paris* al lui Victor Hugo a urcat brusc în top 10 al vânzărilor de carte de pe platforma Amazon France. Miercuri dimineața, diverse ediții ale romanului din 1831 ocupau locurile 1, 3, 5, 7 și 8 în topul de vânzări Amazon, în vreme ce o istorie a catedralei se clasa pe locul al 6-lea. „The Guardian“ comentează că, prin aceasta, se confirmă o tendință franceză de a căuta liniștea în literatură în vremuri de tulburări naționale. Astfel, după atacurile teroriste din Franța din noiembrie 2015, cea mai bine (și mai rapid) vândută carte a fost *A Moveable Feast*, volumul de memorii în care Hemingway vorbea despre vremurile petrecute în barurile și cafenelele pariziene. **SDC**

Imediat după declanșarea incendiului, unul dintre cele mai difuzate mesaje pe rețelele sociale franceze a fost un fragment din romanul lui Hugo în care mulți internați au văzut o premoniție:

„Toți ochii se ridicară spre înaltul catedralei. Ceea ce vedeau era extraordinar. Pe creștetul celei mai înalte galerii, mai sus decât vitraliul în formă de roză din mijlocul fațadei, ardea o flacără imensă care urca în vârtejuri de scânteie printre cele două clopotnițe, o flacără imensă,

dezordonată și furioasă, din care vântul smulgea din când în când câte o fâșie odată cu fumul. Sub flacăra aceasta, sub întunecata balustradă cu trefle de jărătic, două jgheaburi cu capete de monștri vărsau neîncetat ploaia arzătoare, al cărei șuvoi argintat se desprindea pe fațada inferioară învăluită în beznă“ (*Notre-Dame de Paris*, traducere de Gellu Naum). **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Leul păstor

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

Încă de la prima melodie a noului disc, al treilea din carieră, intitulat simplu **III** (2019, MJM Poland) m-am întrebat cum o să găsesc propozițiile necesare prezentării unei trupe despre (și de) care nu auzisem nimic: Lion Shepherd. Asta fiindcă piesa *Uninvited* s-a potrivit perfect cu starea mea psihică din cele 7 minute și 40 de secunde, cât a durat. Și nu este cea mai bună de pe LP, nici cea mai lungă: *Vulnerable* are 8:06. (Tot albumul ajunge la 59:23, fapt ce a permis împărțirea materialului în mod egal pe patru fețe, cât se poate de convenabil ca ștanțarea vinilului să iasă de o calitate fără compromis.)

Mare parte a orelor, aproximativ trei, cât am ascultat întreaga discografie a grupului, m-a bătut starea lui Mircea Eliade, explicată într-un text de-acum vreo nouăzeci de ani. El voia să di-sece o temă care îl fascina, dar nu găsea nici tonul, nici ideea principală, stresat de lipsa unor informații cât de cât relevante. Împins de termenul predării articolului (parcă la ziarul „Cuvântul“), Eliade a scris o febrilă și inspirată mărturisire despre cum nu poate să scrie ce trebuie. Departe de mine orice intenție de asemănare cu ilustrul nostru compatriot; situația nici nu se compară, dacă am în vedere sursele documentare, accesibilitatea și bogăția lor informativă. Internetul oferă azi depozite nelimitate de cuvinte și imagini, de filme și muzici, așa încât să te

plângi de resurse insuficiente pentru tema pe care vrei s-o abordezi este curată fandoseală. Sigur, online există și multe prostii, minciuni, fabulații, dezinformări etc. Însă, în domeniul nostru de spart în figuri și de cheltuit mai puțin banii și mai mult timpul, impresia personală poate genera un text incitant prin succesiunea de vocale, metafore ori asociații de idei, nu prin noutăți factice. Uneori funcționează, altele nu.

Lion Shepherd este un proiect încheiat acum vreo cinci ani, în Polonia, de doi tineri care aveau ceva convingeri și activități în zona rock: Kamil Haidar, voce, și Mateusz Owczarek, chitari + tot felul de instrumente considerate exotice. Agenția care îi managerizează spune despre muzica lor că este un amestec de „world music, trance, progressive rock, blues and Middle Eastern motifs“. Asta e valabil, într-o oarecare măsură, pentru primele două albume: *Hiraeth*, 2015, și *Heat*, 2017, editate ca duet, cu participarea altor muzicieni, colaboratori, prieteni.

Influența originilor lui Haidar, provenit de prin Orientul Mijlociu, asupra sonorității întâilor discuri este evidentă, fără leșinătura unei abordări *tale quale*, dar și fără stridențele uneia prea personalizate, în uniforma genului metalic abordat. Le-a reușit celor doi o îmbinare echilibrată, coerentă, mustoasă ca o baclava și amară ca realitatea „primăverii arabe“. Ascultați, de exemplu, *Smell of War*, unde nu versurile impun „mesajul“, ci instrumentația folosită, melodia și ruperile de ritm. (Nu la fel de reușită mi se pare încercarea lui Haidar, vorbitor de engleză corectă, de a scoate răgetele unui metalist născut în suburbii anglo-americane.)

Conștienți de limitările și avantajele statutului de marginali, cei doi (plus, acum, Maciej Golyźniak, tobe) s-au orientat lent și constant spre latura progresivă a rockului contemporan, riscând chiar să fie trântiți la umbra unor nume grele, precum Nektar, Steven Wilson sau Camel. Ar putea fi și suspectați că trag foloasele vecinătății cu mai cunoscuta formație Riverside, tot poloneză, care și-a asigurat un loc pe treptele suitoare la Panteonul rock. Prin riffuri de chitară ce amintesc de David Gilmour, piesele semnate Lion Shepherd tind mai degrabă spre *mainstream*-ul pop-rock decât spre avangardismul aducător de elogi critice, dar de prea puțini bani. În anturajul trupei se vede și grija pentru o prezență emerită în media virtuală. Poate vor izbuti. Au potențial. **SDC**

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4.
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111.
fax 0232/214111

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Armăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr), Mădălina Cocea, Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin Ghețu, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu, George Onofrei

Carte: Doris Mironescu, Eli Bădică, Marius Miheț, Cristian Teodorescu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu, Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu

Film: Iulia Blaga

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Cătălin Hopulele

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sârbu, tel. 0232/271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni; 91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni. Prețurile includ și tarifele poștale.

„Suplimentul de cultură“
este tipărit cu sprijinul
Adevărul Holding

Când sângele se face apă

„Brothers by blood, Sisters by name”, scrie pe afișul american al filmului lui Jacques Audiard *Frații Sisters/ The Sisters Brothers*. Jocul de cuvinte te face să te gândești și mai mult la ideea de masculinitate din film și la ecuația animus-anima, unde anima pare să fie legată de numele de familie al eroilor, Sisters (care înseamnă „surori” în engleză).

IULIA BLAGA

FILM

Așa cum am arătat în interviul cu Jacques Audiard, ideea ca el să ecranizeze romanul omonim al lui Patrick DeWitt le-a venit producătoarei Alison Dickey și soțului acesteia, actorul și producătorul John C. Reilly. Și nu le-a venit degeaba.

Ei au intuit că Audiard, ale cărui filme trasează toate evoluția eroului de la rece la cald, o descoperire de sine, va vibra la povestea western de la jumătatea secolului al XIX-lea cu doi frați Sisters care rup cercul vicios al violenței, preluat generațional, redescoperindu-și umanitatea.

Din filmografia francezului *The Sisters Brothers* pare să fie cel mai apropiat de *Și inima mi se opri în loc/ De battre mon cœur s'est arrêté* (2005), care era un remake după *Fingers* (1978) de James Toback și al cărui scenariu Audiard îl scrisese împreună cu Tonino Benacquista.

Eroul acestui film parcurgea o transformare interioară care îl determina să se separe de figura tatălui violent și să se apropie prin muzica clasică de blândețea mamei defuncte, fostă pianistă. De-a lungul poveștii, eroul lasă afacerile imobiliare și revine la pasiunea pentru pian întreruptă când i-a murit mama. Drumul său de la rece la cald topește platoșa de duritate masculină al cărei rol fusese și de a izola trauma.

Frații Sisters (interpretați de John C. Reilly și Joaquin Phoenix) au preluat violența tatălui când cel mai mic dintre ei l-a ucis pe tatăl violent pentru a-și proteja mama. Deveniți pistolari în Vestul Sălbatic, ei duc mai departe și trauma, și moștenirea otrăvită a tatălui, iar transformarea lor devine chiar o alchimie interioară (și nu numai) când ajung în contact cu un idealist om de știință (Riz Ahmed), care pretinde că știe să obțină aur, propovăduind în același timp utopia socialistă.

Deși filmul e un western cu elemente parodice și scene de violență, miezul lui e liric – la fel ca în toate filmele lui Audiard, și, la fel ca în celelalte filme ale sale, spectatorul se urcă singur în șa și are la final senzația că a parcurs și el o transformare (în interviu cineastul spune că și el e transformat de filmele pe care îl face).

The Sisters Brothers nu e cel mai bun film al lui Audiard (pentru mine *De battre mon cœur s'est arrêté* e vârful), dar pentru un fan e o porțiță de acces spre universul cineastului și o ocazie de a vedea trei celebri actori americani și un englez în partituri consistente.

Ghinionul a făcut ca tot în 2018 să scoată și frații Coen un nou western, *The Ballad of Buster Scruggs*, care a fost și el selecționat în competiție la Veneția. Și aici westernul era o structură, un pretext pentru altceva. Audiard a fost premiat pentru regie, Coenii pentru scenariu. Fără să vrei, văzând cele două filme ești silit să alegi un singur favorit. Pentru mine, *malheureusement* și cu toată admirația pentru Audiard... **SDC**

Frații Sisters/ The Sisters Brothers – de Jacques Audiard, cu: John C. Reilly, Joaquin Phoenix, Jake Gyllenhaal, Riz Ahmed

